Бүгү чүрттарның пролетарийлери, катыжыңар!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1926 ЧЫЛДА ТӨДКЕЗИЛЕТИНГЕН

1951 февраль 24 суббота № 37 (2211)

Өртээ 20 көп.

Бир эвес улустар тайбыңны камгалаарының херээн боттарының холунга алыр болгаш ону, туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыглатынган турар.

И. СТАЛИН.

Дайынны болдурбазының болгаш тайбыңны камгалаарының политиказы

Бистиң Төрээн чүртүвүс патриоттуг улуг көдүрлүүшкүннүң хүннеринде чүрттап турар. Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге соңгулдаларга совет улус коммунистиг тургузуушкуннуң чаа-чаа тиилелгелери дээш, бүгү делегейге тайбыңны быжыглаары дээш демиселге бодунуң чайгылыш чок тура-соруун база катап илергейлээн. Бүгү делегейниң хөй нитизиниң кичээнгейиниң төвүнде ам туруп турар «Правданың» корреспондентизи-биле Иосиф Виссарионович Сталинның беседазынга совет кижилер улуг көдүрлүүшкүн-биле ужурашканнар.

Даштыкы-политик характерлиг эң чугула айтырыгларга эш Сталинның харыыларын ханызы-биле бодап билбеш аан, миллион-миллион совет хамааты лар февраль 18-те соңгулда участокторынга келгеннер. Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас блогунуң кандидаттары дээш бадылавышаан, совет кижилер бистиң Төрээн чүртүвүстүң улам ыңай чечектелиишкини дээш, коммунизм дээш, тайбыңның болгаш улустарның айыыл чок чоруунуң, дең эргезиниң болгаш найыралының политиказы—сталинчы даштыкы политика дээш бадылааннар. РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга эш Сталинны чаңгыс эп-сеткил-биле соңгаан Ленинградка болган беш чүс муң кижи кижикчилиг хоорайның ажылчы чоннарының митингизи коммунистиг партияга болгаш эш Сталинга бүгү улустың ынакшылының болгаш кызыгаар чок бердингениниң илергейлээшкини болган.

Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннары болза, **Совет Эвилели дайынны болдурбас болгаш тайбыңны камгалаарының политиказын моон-даа соңгаар чайгылыш чокка чорударының** дугайында эш Сталинның медеглелин канчаардаа аажок чүүлдүг деп көрүп турар.

Миллион-миллион соңгукчуларның сеткил-сагыжын болгаш бодалдарын москвачы эш Обухов бадылаашкынның сөөлүнде илергейлээн:

— Бис совет кижилер, тайбыңның мерген политиказы дээш эш Сталинга ханызы-биле байырлаанывысты илергейлеп тур бис. Дайынны болдурбас болгаш тайбыңны камгалаарының политиказын Совет Эвилели моон-даа соңгаар чайгылыш чокка чорудуп болур деп сталинчы сөстер империалистиг дайын кыпсыкчыларындан тайбынны камгалаарынга бүгү совет кижилерниң быжыг шиитпирлиин илергейлеп турар. «Правданың» корреспондентизи-биле эш Сталинның беседазы совет кижилерни бүгү делегейге тайбың дээш күш-ажылчы чаа-чаа шылгаралдарже сорук киирип турар.

Эш Сталинның төөгүлүг чугаазын чүүлзүнүп көрген үзүктел чок медеглелдер чер бөмбүрзээниң бүгү-ле булуңнарындан кээп турар. Тайбыңның миллион-миллион талалакчылары империалистиг агрессорларга удур тайбың дээш демиселге чаа-чаа күштерни эш Сталинның сөстеринден тып ап турар.

Тайбың, демократия болгаш социализм дээш күчүлүг шимчээшкиниң бир дугаар кадында Совет Эвилели-биле кады чоруп олурар улус демократиязының чүрттарында эш Сталинның медеглели бүгү ниитиниң деткимчезин алган.

Бүгү чүрттарның бөдүүн кижилери ам үеде бүгү кижи төрелгетенниң сонуургап турар айтырыгларынга харыыны эш Сталинның беседазындан тып алган. Капиталистиг чүрттарның ажылыннары, тараачыннары, хоорайның ортумак шинээлиг чүрттакчылары, херээженнер, аныяктар болза, дайынны болдурбазынче болгаш тайбыңны камгалаарынче орукту айтып турар сталинчы сөстерни чүрээниң ханызындан чүүлзүнүп турарлар.

Эш Сталин беседазынга делегейниң агрессчи чаа дайынының белеткелиниң организаторларын сойгалап илереткен.

Эш Сталинның чугаалааны болза: **«Американың Катышкан Штаттарында, Англияда база ол ышкаш Францияда чаа дайынны күзеп турар агрессчи күштер бар-ла харын. Оларга артык кончаа тып алырынга, өске чүрттарны үптээринге дайын херек. Олар дээрге дайынны канчаар-даа аажок улуг ажык кончаа бээр чүүл кылдыр көрүп турар миллиардерлер болгаш миллионерлердир».**

АКШ, Англия болгаш өске-даа капиталистиг чүрттарның чазактары ол агрессчи күштерниң айтыышкыны ёзугаар Азияның улустарынга удур колониялыг ханныг дайынны өөскүдерин улам-на калбартып, делегейниң чаа дайынының айыылынга кижи төрелгетенни киирерин оралдажып турарлар. Боттарының чүрттарын дайын авантюраларынче киирбишаан, империалистиг агрессорлар, чаа дайынны хүзевейн турар болгаш тайбыңны камгалаар дээш туржуп турар улус массалардан коргуп турарлар. Империалистер улус массаларны мегелээрин, агрессчи дайынны камгалалдын дайынының белеткели кылдыр чаарын, а тайбыңга ынакшылдыг чүрттарның тайбың политиказын агрессчи кылдыр мегелеп хуулдурарын оралдажып турарлар.

Эш Сталин дайын кыпсыкчыларының баык бодалын делегейниң мурнунга сойгалап илереткен, делегейниң чаа дайынының өртүн үндүрерин оралдажып турар империалистиг агрессорнуң ол кембуруулуг арга-методун илереткен. Англияның премьери Эттлиниң чоокта чаа чугаазынга чижек кылдыр эш Сталинның көргүскени болза, реакциялыг чазактар Совет Эвилелин нүгүлдеп турарлар, олар чепсек сүрүүшкүнүн боттандырар ыңдыг арганы шынзыдарын сонавышаан, улустарны мегелээр болгаш оларны Американың башкарыкчы белүктериниң организастап турар делегейниң агрессчи чаа дайынынга киржирин албадаарын оралдажып турарлар.

Тайбыңны камгалаарының чөленгиржи кылдыр тургускан Катышкан Нациялар Организациязы дайынның чепсээ, делегейниң чаа дайынының кыпсырының чепсээ кылдыр америк империалистерниң базыышкыны-биле хуулуп турар деп чүвени тайбыңга ынакшылдыг улустар улам-на бүзүреп турар апарганнар. Катышкан Нациялардың Организациязы Кыдаттың улус республиказын агрессчи дээр дугайында баык шиитпирни хүлээп алган. Тайбыңга ынакшылдыг Кореяның улус-демократтыг республиказынга америк агрессорлар халдааш кыынны таварыштырбышаан, база бодунуң кызыгаарларын камгалавышаан, американнарның эжелеп алган Тайван ортулукту бодунга дедир эгидерин күзеп турар Кыдаттың улус республиказын Катышкан Нациялар Организациязының агрессоржу өзээнин тура соруунуң саналы биле «агрессорлар» деп чарлаан. Катышкан Нациялар Организациязы лиги нацияның алдар чок оруунда турулган болгаш ооң-биле кады бодунуң моральдыг ат-алдарын хөөп, база бодун буступ дүжүүшкүнче чедирип турар. Эш Сталинның айтып турары болза, КНО агрессчи дайынның чепсээ болуп хуулбушаан, ооң-биле кады дең эргелиг нацияларның бүгү делегей организациязы эвес апар чоруур. КНО ам херек кырында бүгү-делегей организациязы эвес, харын америк агрессорларның хереглелин хандырып турар, американнарга херектиг организация болуп турар.

Тайбыңны камгалаар болгаш быжыглаарының карачаңгыс шын оруун эш Сталин беседазынга көргүскен. Сталинчы сөс бүрүзү тайбыңга бузулбас идегел-биле болгаш күш-биле сиңникен, империалистерниң кем-буруулуг планын үзе тыртарынга сонуургалдыг болуп турар.

Эш Сталинның чугаазында көргүскени болза, делегейниң чаа дайыны эң ылаңгыяда ам бо үеде чайлаш чок эвес. Чаа дайынның айыылынга демиселдиң хөрээнге улус массаларның шиитпирлиинден, оларның туруштуундан болгаш чаңгыс эптиинден тайбыңның салымы хамааржыр.

«Бир эвес улустар тайбыңны камгалаарының херээн боттарының холунга алыр болгаш ону туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыглатынган турар. Бир эвес дайын кыпсыкчылары улус массаларны хоозун чорук-биле будулдуруп, оларны мегелеп, база делегейниң чаа дайынынга хаара тудуп шыдаптар болза, дайын чайлаш чок апарып болур.

Ынчангаш дайын кыпсыкчыларының кем-буруулуг үүлгедиглерин сойгалап илередириниң чепсээ болур тайбыңны камгалаар дээш калбак кампанния ам бирги чергениң ужур-дузалыг болуп турар».

Эш Сталинның ол айтыышкыны дайынның империалистиг кыпсыкчыларынга удур тайбыңның бүгү талалакчыларын база улам-на идепкейлиг болгаш туруштуг демиселче мобилизастап турар. Эш Сталинның ол айтыышкыны болза, тайбыңның улуг херээниң тиилелгезинге чайгылыш чок шыпчы үзел бүгү чүрттарның миллион-миллион бөдүүн кижилериниң чүректеринде соп турар.

Тайбыңның күштерин санал четпес, Совет Эвилелиниң баштап турары тайбыңның лагери хүн-бүрүде быжып турар. Бүгү чүрттарда тайбың талалакчыларының Ийи дугаар Бүгү-делегей конгрезиниң шиитпирлерин амыдыралга бодарадыр дээш массалыг шимчээшкин калбарып турар. Тайбың дээш демиселге калбак улус массаларның күзел соруу чайгылыш чок. Тайбың талалакчыларының күчүлүг армиязы боттарының хүрээлеңин улам сырый катыштырып турар бүгү делегейге дайынны болдурбас болгаш тайбыңны камгалаар дээш демиселдиң улуг тугун улам бедик көдүрүп турар.

(«Правданың» мурнуку үүлүнден).

ССРЭ-ниң Шериг Министри Совет Эвилелиниң Маршалы А. М. ВАСИЛЕВСКИЙ.

ССРЭ-ниң Шериг-Далай Министри Адмирал И. С. ЮМАШЕВ.

ССР Эвилелиниң Шериг Министриниң ДУЖААЛЫ

1951 чылдың февраль 23 № 21 Москва хоорай

Эштер солдаттар болгаш сержантылар!

Эштер офицерлер болгаш генералдар!

Бо хүн бүгү совет чурт болгаш ооң шылгарангай дайынчылары Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 33 чыл оюн байырлап турар.

Бо демдеглелдиг хүнну бистиң чуртка коммунизмни тургузары дээш демиселге совет улустуң кайгамчыктыг тиилелгелериниң байдалында, бүгү делегейге тайбыңны камгалаары дээш, улустар аразынга эп-найыралды болгаш кады ажылдажылганы быжыглаары дээш улам-на калбарып турар демиселдиң условиелеринде уткуп турар-дыр бис.

Ленин—Сталинның тургусканы Совет Чепсектиг Күштер алдарлыг орукту эрткен болгаш Совет Эвилелиниң күрүне эрге-ажыктарын болгаш бистиң улустуң тайбың тургузукчу күш-ажылының идегелдиг камгалакчызы деп бодун көргүскен.

Совет дайынчылар дайын сөөлүндеги үеде бодунуң дайынчы хүлээлгезин алдарлыы-биле күүседип, шеригниң мергежилин могаг-шылаг чок шиңгээдип ап, тайбыңның айыыл чок чоруунуң камгалалында көрүңгүрү-биле туруп турар.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 33 чыл оюн таварыштыр солдаттарның, сержантыларның, офицерлерниң болгаш генералдарның амыр мендизин айтырып байыр чедирип тур мен.

Дайынчы болгаш политиктиг өөредилгеге чүткүлдүг күш-ажылга доктаамал дайынчы белеткелди хандырар талазы-биле чаа чедиишкиннерни Совет Армияның бодунуң бүгү составынга күзедим.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 33 чыл оюнуң байырлалын демдеглээри-биле **дужаарым болза:**

Бо хүн, февраль 23-те бистиң Төрээн чүртүвүстүң найсылалы—Москвага, эвилелдешкен республикаларның найсылалдарынга, ол ышкаш Калининградка, Львовка, Хабаровскиге, Владивостокка болгаш маадыр хоорайларга: Ленинградка, Сталинградка, Севастопольге болгаш Одессага артиллерияның чээрби удаа дааштаашкыны-биле салют кылыр.

Совет Армия болгаш Шериг-Далай Флоду делгерезин!

Бистиң социалистиг Улуг Төрээн чүртүвүс делгерезин!

Ленин—Сталинның шылгарангай партиязы делгерезин!

Бистиң төрээн совет чазаавыс делгерезин!

Совет улустуң болгаш ооң Чепсектиг Күштериниң тиилелгелериниң организакчызы болгаш сорук киирикчизи—бистиң улуг баштынчывыс болгаш башкывыс генийлиг полководчу эш Сталин делгерезин!

ССР Эвилелиниң Шериг Министри, Совет Эвилелиниң Маршалы ВАСИЛЕВСКИЙ.

ССР Эвилелиниң Шериг-Далай Министринин ДУЖААЛЫ

1951 чылдың февраль 23 № 27 Москва хоорай

Эштер матростар болгаш солдаттар, старшиналар болгаш сержантылар!

Эштер офицерлер, адмиралдар болгаш генералдар!

Совет улус болгаш ооң Чепсектиг Күштери бо хүн Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 33 чыл оюн социалистиг тургузуушкуннуң бүгү адырларында канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннерниң байдалында байырлап турар.

Ленин—Сталинның улуг партиязының тургусканы Совет Шериг-Далай Флоду эш Сталинның удуртулгазы-биле Ада-чүрттүң Улуг дайынынга Төрээн чүрттүң мурнунга бодунуң хүлээлгезин алдарлыы-биле күүсеткен, Совет Эвилелиниң күрүне эрге-ажыктарын идегелдиг камгалап, база бистиң ада-чүртүвүстүң далай кызыгаарларының айыыл чок чоруунуң болгаш тайбыңның камгалалында көрүңгүрү-биле туруп турар.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 33 чыл оюн таварыштыр-матростарның болгаш солдаттарның, старшиналарның болгаш сержантыларның, офицерлерниң, адмиралдарның болгаш генералдарның амыр мендизин айтырып байыр чедирип тур мен.

Дайынчы болгаш политиктиг белеткелге чаа чедиишкиннерлиг болуруп Шериг-Далай күштериниң бодунуң бүгү составынга күзедим.

Бистиң күчүлүг совет Төрээн чүртүвүс делгерезин!

Маадырлыг совет улус болгаш ооң Шериг-Далай Флоду делгерезин!

Бистиң алдарлыг большевик партиявыс делгерезин!

Бистиң ынак баштынчывыс болгаш башкывыс—улуг Сталин делгерезин!

ССР Эвилелиниң Шериг-Далай Министри Адмирал ЮМАШЕВ.

Совет армияның 33 чыл оюн Кызылга уткааны

Бо чылдың февраль 23-те Кызылдың Сталин аттыг культура бажыңынга Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 33 чыл болган оюн уткаан байырлыг хурал болуп эрткен. Культура бажыңының залын үлетпүр бүдүрүлгелерниң стахановчулары, хоорайның ажылчы чоннарының төлээлекчилери болгаш аалчылар долдур олурупкан турган.

Байырлыг хуралды ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң даргазы эш И. Кузнецов ажыткан. Байырлыг хуралдың хүндүлүг президиумунга ВКП(б) ТК-ның Политбюрозун эш Сталинны баштады улуг өөрүшкү-биле соңгаан. Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 33 чыл болган оюнуң дугайында илеткелди эш Н. Смирнов кылган.

Ооң дараазында совет улустуң башкызы болгаш баштынчызы улуг Сталинга байырлыг чагааны бир үн-биле хүлээп алган.

Хурал доозулган сөөлүнде солун концерт болган.

Улуг Сталинга ынакшылдың болгаш бердингениниң көргүзүү

Февраль 18-те, воскресеньете Татар, Дагестан, Кабардин, Удмурт, Якут, Марий, Чуваш, Соңгу-Осетин, Башкир, Бурят-Моол, Мордва, Нахичевань, Абхаз, Аджар болгаш Коми АССР-ниң Дээди Советтеринге соңгулдалар патриоттуг улуг көдүрлүүшкүн-биле эрткен.

Бо республикаларның ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмей большевиктерниң шылгарангай партиязын дескиндир, улуг Сталинны дескиндир бодунуң сырый катышканын соңгулдалар хүнүнде көргүскен. Соңгулдалар чер бүрүге бүгү улустуң байырлалы болуп катышкан, Совет Эвилелиниң хөй националдыг аңы-дүмэ улустарының чаңгыс эвиниң байырлалы болган.

Улустуң улуг баштынчызы эш И. В. Сталин АССР-лериниң Дээди Советтериниң депутадынга бадылатырган соңгулда округтарында байырлалдың сагыш сеткилдиң көдүрлүүшкүнү тергиидеп турган.

Удмуртияның найсылалы—Ижевскиниң Сталинский соңгулда округунуң үш дугаар участогунга улуг Сталин дээш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады кан эзилдирикчизи алдарлыг Леонид Тебеньков болгаш кан эзилдирикчизи аныяк Алексей Соловьев олар бадылаан. Соңгулда мурнунуң дүнезинде олар дүрген эзилдириишкиниң аргазы-биле ажылдаан болгаш чүртка пландан ажыр 20 тонна хире каңны шуткып берген.

Ижевскиниң Сталинский соңгулда округунуң бүгү участоктарынга бадылаашкын эртенгиниң он шакта бүрүн доозулган.

Араксада-Нахичевань. Кировский № 3 соңгулда округунуң төвү мыында, эш И. В. Сталин Нахичевань АССР-ниң Дээди Совединге бадылатырар деп чөпшээрелин берген.

Эртенгиниң алды шак турда бир дугаар бюллетеньни Киров аттыг миллионер — колхозтуң даргазы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Фатьма Имамгулиева алган. Ооң изиг өөрүп четиргениниң болгаш ынакшылдың сөстери дыңналып турган.

Имамгулиеваның соонда стахановчу Шариф Мовсумов, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, ветеринар фельдшери Мамед Джафаров, башкы Самара Восканян болгаш өскелер бадылаан.

Совет эрге-чагырганың чылдарының иштинде чүрттүң хожудап калган биче национал кыдыг-кызыгаар черлеринге улуг чаартылгалар болган.

Бо чылдарның иштинде Бурят-Моол АССР-ге үлетпүрүң улуг-улуг бүдүрүлгелерин тудуп кылган, чер ажылының культуру бедээн. Республиканың Дээди Совединге эш И. В. Сталин бадылатырып турар паровоз тудуушкунунуң округунуң хөй-хөй соңгукчулары ам бо завод туруп турар черге 18 чылдың мурнунда тайга турган деп чүвени утпаан боорлар. Сталинчы беш чылдарның иштинде паровоз тудуушкунунуң гигантызы өскен, театрлар, клубтар, өөредилге черлерлиг, парктарлыг, стадионнарлыг социалистиг хоорайны тургускан. Улан-Удэниң паровоз тургузукчулары кайгамчыктыг ажылдап турар.

...Бадылаашкын чер бүрүге найыралдыы-биле эрткен, кижи бүрүзү-ле бодунуң хамааты хүлээлгезин эртенги шактарда күүседирин чүткүп турган.

Эш И. В. Сталинның кандидатуразы бадылатынган автономнуг совет социалистиг бүгү республикаларга — Татарияга, Дагестанга, Кабардинга, Удмуртияга, Якутияга, Марийге, Чувашка, Соңгу-Осетинге, Нахичеваньга, Башкирге, Бурят-Моолга, Мордвага болгаш Комиге соңгукчулар ажылчы чоннарның ынак баштынчызы болгаш башкызы дээш боттарының бадылаашкынын чаңгыс эп-сеткили-биле бергеннер.

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

Комсомол ажылынга удуртулганы улам экижидер

ВКП(б) обкомунуң 3 дугаар пленуму комсомол организацияларын области партия организациялары канчаар удуртуп турарын демдеглевишаан, кылып чорудар ажылдар дугайында тодаргай шиитпирлерни үндүргенден бээр элээн үе эткен. Ол шиитпирни бодунуң ажылынга удуртулга болдургаш, Улуг-Хем районнуң партия организациялары комсомол организацияларының ажылдарынга удуртулганы элээн экижиткеннер.

Ленин аттыг болгаш Калинин аттыг, Киров аттыг болгаш Сталин аттыг колхозтарда эштер Дарый, Данзырын, Доржу-оол, Өшкү-Саар оларның секретарлаан комсомол организацияларының ажылдары багай эвес чоруп турар. Ооң түңнелинде комсомолчуларның күш-ажылчы идепкейи өскен. Ленин аттыг колхозта малчын Сереңмаа 77 баш төрээн шээр малының чаш төлүн бүрүнү-биле камгалап алган. Сталин аттыг колхозта комсомолчулар өөредилгеде шупту хаара тутунган болгаш ында пропагандист эш Өшкү-Саар кичээлдерни эки белеткелдиг башкылап турар. Ол колхозтуң комсомолчу-аныяктарының бригадазы колхозта улуг күш болуп турар. 130 кижи киржикчилиг бижикти биче билир болгаш билбестерниң 5 болгүмнери эки ажылдап турар. Культармейжилер С. Даваа, Чеченмаа бижик билбестерни эки башкылап келгеннер.

ВЛКСМ райкому комсомолдуң хүрээлецинге бо аразында 101 аныяктарны киирип алган. Мичурин болгаш Киров аттыг база Калинин аттыг колхозтарда комсомол организациялары эвилелдиң кежигүнү эвес аныяктар ортузунга политик кижизидилгелиг, культура массалыг ажылдарны экижиткеннер. Ооң түңнелинде олар комсомолдуң хүрээлецинге хөй аныяктарны хүлээп алганнар.

Районда комсомолдуң политөөредилгези эткен чылга бодаарга багай эвес организастатынган. 15 эге политболгүмнерде, Сталин башкының биографиязын өөренир болгүмнерде, ВКП(б) төөгүзүн өөренир 2 болгүмнерде шупту 630 комсомолчулар өөренип турарлар.

Ындыг болза-даа, байдал шуптузу-ла эки болу бербээн. Чамдык партия организацияларының удуртулгазының кошкаандан комсомол организацияларының ажылдарында ам-даа улуг четпестер бар болуп, партия обкомунуң 3 дугаар пленумунуң доктаалының негелделерин хандырбайн турар күүлдер хөй.

Ам-даа хөй-хөй черлерде комсомол хуралдары шынар чок эртип турар. Үндүрген шиитпирлерниң күүселдези дээш организастыг ажылдар кошкак болуп турар. Эьжим сумузунуң эш Багыт-оол секретарлаан комсомол организациязы бир катап хурал кылып турда, хуралга келген комсомолчулар хурал төнмээнде чоорту тарап чоруй барган таварылга бар. Ол черде партия организациязының секретари эш Уйнук-оол бүдүн чыл дургузунда комсомол хуралынга олурушпаан, комсомол организациязының ажылының дугайында илеткелин безин албаан болуп турар. Комсомол ажылынга партия эге организацияларының удуртулгазының болгаш негелдезиниң кошкаанындан эткен отчёттуг соңгулда хуралдарынга комсомолдуң 8 эге организацияларының ажылдары багай деп санатынган.

«Х улуг хурал» колхозта эш Болуэктов, «Свобода труда» колхозта эш Хунажык, Димитров аттыг колхозта эш Ыймажык, «Кызыл Тук» колхозта эш Кан-оол секретарлаан партия эге организациялары комсомол ажылын шуут хайгаравайн турарлар. ВКП(б) райкомунуң чанында партия эге организациязының секретари эш Кошелев комсомол райкомунуң чанында комсомол организациязы үш ай иштинде секретарь чок турунда ону ам-даа чоктавайн турар.

Чамдык комсомол организациялары политөөредилгечи шуут соксаткан күүлдер бар. Ленин аттыг колхозта Ак-оол, Мичурин аттыг колхозта Дадар-оол, «Коммуна» колхозта Буян-оол. Димитров аттыг колхозта Биче-оол олар пропагандист хүлээлгезин багай күүседип кичээлдерге белеткел чок кээп турарлар.

Партия организацияларының талазындан комсомол организацияларының ажыл планнарын сонуургавайн, ону кылырын негевейн турарындан чамдык комсомол организациялары план чокка ажылдап турарлар. Партия организациялары коммунистерниң болгаш комсомолчуларның катышкан ажык хуралдарын кылбайн турарлар.

Партия организациялары школаларда пионер ажылын удуртурунче комсомол организацияларын эки угландырбайн келген. Ооң хараазы-биле районда 2000 ажыг пионерлерниң 30 хуузу өөредилге чылының бир дугаар чартында багай өөренгеннер. Шагаан-Арыг сумуда эш Бүдүге секретарлаан партия организациязы школада комсомол, пионер ажылын сонуургап көрбейн келген. Школада 37 комсомолчулардан 7 кижи багай демдек алган. Ол школаның арыг-шевер байдалы экиживейн турар.

ВЛКСМ райкомунуң секретари эш Болдашкын болза, шүгүмчүлелге болгаш бот-шүгүмчүлелге тура чок, ооң адрезинге болган шүгүмчүлелдерни ол үнелеп көрбейн турар, илерээн четпестерни чогуур үезинде узуткаар дугайында өралдашпайн келген.

Партия организациялары моон соңгаар комсомол организацияларының ажылын эки удуртуп, аныяктарны өөредир болгаш кижизидер ажылды бодунуң хичээнгейиниң төвүнге тургузар ужурлуг.

М. БУГАЛДАЙ.

Районнуң херээженнер активиниң хуралы

Чоокта чаа Кызылдың көдээ райочнуң херээженнер активиниң хуралы болуп эрткен.

Хуралга партия райкомунуң херээженнер ортузунга ажыл чорудар килдизиниң эргелекчизи эш Аңгырбан илеткел кылган. Районнуң ажыл-агый, культура хөгжүлдезиниң херээнге херээжен чоннуң идепкейлиг киржилгезин улам күштелдирер сорулга-биле колхозтарның херээженнер организакчыларының чооку үеде кылып чорудар ажылдарын аңаа чугаалашкан. Ооң-биле чергелештир бо үеге чедир районнуң херээженнериниң күш-ажылга болгаш хөй-ниитичи хүлээлгелерге киржилгезиниң дугайын база түңнеп көрген.

Тус-тус колхозтарда күш-ажылчы болгаш хөй-ниитичи мурнакчы херээженнерни ол хуралга база санап чугаалашкан.

Сөөлгү үеде партияның район комитединиң бюрозунуң болгаш секретарьлериниң талазындан колхозчу херээженнерниң ортузунга политиктиг кижизидилге ажылдарынче элээн кичээнгей салып, херээженнер организакчыларының ажылдарынга боттары барып шуут дузалажып турар болу бергенин актив хуралынга санал бергеннер илередип турганнар. Партия райкомунуң бюрозу чоокта чаа «Черби» колхозта партия эге организациязының секретариниң херээженнер ажылынга удуртулгазының дугайында илеткелин алган. Ол талазы-биле бюронуң үндүрген шиитпири бүгү колхозтарның партия эге организацияларынга тодаргай удуртулга болган.

Актив хуралынга 13 кижи санал берген. Оларның санал, шүгүмчүлелдери болза, херээжен чоннуң ортузунга политиктиг кижизидилге болгаш культур массалыг ажылдарны улам экижидериниң дугайында ажыл-ишчи чорукту болгаш күзел, чүткүлдерии илереткен.

А. СУНДУЙ.

Ажылчы чоннуң массазында буруу чок

Марксизм-ленинизмниң теориязы-биле чепсегленирин ажылчы чон бодунуң кол сорулгазы деп үвени билип, өөредилге дээш сонуургалдың өскенин көргүзүп турар.

Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес активчилериниң шак ындыг күзелин Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Тайга сумузунда партия организациязы (секретари эш Манчын) хандырбайн турар. Партия райкому эткен чылдың октябрьде маңаа политшколаны оранизастаан. Политшкола оон бээр барык-ла 4 ай иштинде чүгле 3 удаа кичээлдээн, ол кичээлдерге бир дугаар теманы өөренирин безин дооспаан. Болуп эткен кичээлдер организас чок болгаш шынар чок болуп турган.

Партия чырыдыышкынының ажылын экижидер дугайында айтырыгны эш Манчын партия эге организациязының херээ кылдыр көрбейн турар. Политшколаның дыңнакчылары үргүлчү пропагандист чок черге кээр, манаар, ооң уламынан кичээл кылбайн тарап чоруй баар күүлдерге таваржып тургулаан.

Партия райкомундан маңаа томуйлаан пропагандист эш Бадакай чүге ажылдавайн турарыл? Чоннуң өөредилге дээш негелдезин партия райкому болгаш ында партия эге организациязы хандырза чогуур.

О. ДАМБА.

Коммунистерниң мурнакчы ролю

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче өрүк» колхозта коммунистер колхозтуң экономиказын быжыглаар дээш боттарының мурнакчы күш-ажылчы болгаш организакчы чоруун көргүзүп турарлар. Коммунистер колхозтуң тудуг, хөөмал ажылдарының бригадаларында ажылдап турарлар.

1950 чылда коммунистер Ханды 400, Домаажык 410, Хандывай 280 күш-хүннерин ажылдап алганнар.

О. МОНГУШ.

Германияның боо-чепсээн дүжүрер дугайында айтырыгның талазы-биле Даштыкы Херектериң Министрлериниң чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында Франциянның, АКШ-тың болгаш Великобританияның Чазактарының ноталарынга харыы кылдыр

СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЛАРЫ

Бо чылдың январьниң 23-те Франциянның элчини дээрги Шатеньо, АКШ-тың херектеринге түр шынзытырган дээрги Барбур болгаш Великобританияның херектеринге түр шынзытырган дээрги Николлс ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри А. Я. Вышинскийге Германияның боо-чепсээн дүжүрер талазы-биле Потсдам дугуржулгазының күүселдезиниң дугайында айтырыгны көөрү-биле ССРЭ-ниң, АКШ-тың, Великобританияның болгаш Франциянның Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлелин чыылдырар дугайында Совет чазактың 1950 чылдың декабрь 30-деги нотазынга харыы кылдыр Франциянның, АКШ-тың болгаш Великобританияның чазактарының чаңгыс уткалыг ноталарын хүлээдип бергеннер.

Бо чылдың февральдың 5-те ССРЭ-ниң Даштыкы Херектериниң Министри А. Я. Вышинский Франциянның элчини дээрги Шатеньону, АКШ-тың херектеринге түр шынзытырган дээрги Барбурну болгаш Великобританияның херектеринге түр шынзытырган дээрги Николлсты хүлээп алгаш, Совет чазактың харыы нотазын тутсуп берген.

Моон адаанда Франциянның чазаанын 1951 чылдың январь 23-те нотазынын сөзүн, база Совет чазактың 1951 чылдың февраль 5-те харыы нотазының сөзүн парлаан.

Франциянның Чазаанның 1951 чылдың январь 23-те нотазы

Франциянның элчин чери 1950 чылдың декабрь 30-де Советтиң Даштыкы Херектер Министерствозунуң нотазын алганын шынзыдып баразын болдургаш, бодунуң чазаанның даалгазы ёзугаар мооң адаанда харыыны дыңнаты:

Франциянның сорулгазы болза, күрүнелериниң аразында кол чөрүшкек чоруктарны шиитпирлээр дээш, бүгү делегейниң тайбыңына кыжаныр болур бүгү айтырыгларны чугаалажырының аргазы-биле амгы үеде туруп турар улустар аразының шыңгыыраан байдалын кошкадырына чугула ужур-дузалыг болгаш Франция, Великобритания, Катышкан Штаттар болгаш ССРЭ-ниң аразында харылзааларны экижидеринге элээн дузалап болуру дадагалзаа чок. Ындыг турбужа, 1950 чылдың сентябрьде Нью-Йоркка болган Франциянның, АКШ-тың болгаш Великобританияның даштыкы херектериниң министрлериниң чөвүлел хуралы болгаш үш күрүнелериниң чазактарының ооң соонда чоруткан хемчеглери Барыын Германияның үргүлчүнүң армиязын катап тургузарынче болгаш Европага, база Американың Катышкан Штаттарынга чепсектиг күштериниң дыка улгатырганынче ылап угланган болгаш чоокта чаа делегейниң ийи дугаар дайынының аарбергезин эртирген улустарның аразынга улуг тевиделди үндүрген. Шак мооң ужурунда Совет Чазак эткен чылдың ноябрь 3-те Германияның боо-чепсээн дүжүрер дугайында айтырыгны чугаалажыры-биле Даштыкы Херектериниң Министрлериниң Чөвүлелин чыылдырар талазы-биле инициативаны бодунга алган. Франциянның чазаа, Великобританияның болгаш АКШ-тың чазактары ышкаш, Франциянның, Катышкан Штаттарның болгаш Совет Эвилелиниң аразында харылзааларны быжыы-биле экижидеринче, ол ышкаш, ам үеде туруп турар улустар аразының дыңзыкан байдалының чылдагааннарын чайладырынче үткүлүн медеглеп турар болган төлээде, Совет Чазак Даштыкы Херектериниң Министрлериниң Чөвүлелин моон соңгаар соңгаарладырының кандыг-даа барымдаазы чок болур ужурлуг деп санап турар.

2. Совет Чазак сөөлгү айларда бүгү улустуң караанда болуп турар үүлдериниң чаны-биле эртип шыдавас. Нью-Йоркка болган үш күрүнелериниң министрлериниң чөвүлел хуралы Барыын Германияга герман боо-чепсектиг күштерни катап төрүтүндүрер дугайында болгаш шериг үлетпүрүн катап тургузар дугайында айтырыгны идип үндүрген турган, ооң бээр үш күрүнелериниң ол шиитпириниң ужур-утказы улам-на илеретинген. Бир талазында Франциянның, АКШ-тың болгаш Великобританияның чазактарының, ийи талазында боннуң Аденауэр чазаанның аразында Европаның тайбыңга ынак улустарынга айыылдыы билдингир чугаалажыышкыннар каш айларда чорутунуп турары бүгү делегейге билдингир. Мооң-биле холбаштыр генерал Эйзенхауэрниң, Аденауэрниң өжээн негээчел чаза-биле катап тургузуп турар герман армия «Катышкан боо-чепсектиг күштер» деп аттыг күштерге киирер дугайында чугаалажыышкынның фактызын демдеглезе чогуур. Генерал Эйзенхауэрни ол боо-чепсектиг күштериниң кол командылакчызынга томуйлааны тайынче үткүл дугайында тускай медеглелдер-биле канчап-даа дүүшпес. Ылаңгыя шак ындыг байдалдың хараазында Барыын Германияда кедергей милитаристер болгаш өжээн негээчелдери бажын ковайтып турарында болгаш эң-не агрессчи идеттеннериң аразында гитлержи чашпааларның санының көвүдеп турары кижи кайгаар чүве чок. Тускай бөлүк күрүнелериниң дыңнангыр чепсээ болдурар деп турар Германияның төрүтүндүрүп турар боо-чепсектиг күштерин ажыглаар бодап чиндиңнээш хөрзүнде тургустунган, чүге дээрге, өжээн негекчи Аденауэр, Шумахер ышкаштарның чазаанның болчулгазы-биле гитлержи артыышкынның аштырыышкынга өжээни хайынган милитаристер боттарының саңлдарын болгаш тергииделин Барыын Германияда улам-на быжыдып турар, олар тургустунган байдалды боттарының империалистиг агрессчи сорулгаларынга ажыглаар деп турарлар. Оон аңгыда Европаның элээн күрүнелеринде болгаш Американың Катышкан Штаттарында шеригниң санын улгатырып, боо-чепсегленишкинни көстүп көрбээни-биле далаштырган чорук улустар аразының байдалын шыңгыырадып турары болгаш улустар аразынга тевиделди үндүрүп турары тодаргай.

Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлел хуралын кандыг бир байдалдар-биле соңгаарладып турары-биле чергелештир Германияның боо-чепсээн дүжүрер чорукту болдурбайн турарындан аңгыда, харын Германияның доктаамал армиязын, Барыын Германияга шериг үлетпүрүн катап тургузар талазы-биле болгаш ол ышкаш чаа дайынның белеткелин дүргедедиринче угланган өске-даа хөй санныг хемчеглерни чорудуп турар байдал тургустунган. Бир эвес ындыг байдал моон соңгаар үргүлчүлээр болза, Даштыкы Херектериниң Министрлериниң Чөвүлел хуралы шуут болдунган чорукту чугаалажыр ужурга таваржыр чадавас. Ындыг политика кайы бир агрессчи бөлүктериниң чүткүлүнге таваржыр чадавас, ынчалза-даа Совет Чазак ам тургустунган байдалдың шыдажыр арга чогунче кичээнгейни угландырбайн барып шыдавас.

3. Совет Чазактың мурнунда нотазында көрдүнген чамдык айтырыгларның тайылбырын бээрин дилээри чугула деп санаанын Франциянның чазаа бодунуң нотазында дыңнаткан-дыр. Тодаргайлаарга Франциянның Чазаа Совет Чазакты Германияның боо-чепсээн дүжүрер дугайында айтырыгдан аңгыда өске даа айтырыгларны чугаалажырын чөпшээрээр бе деп айтырып турар, ындыг турбужа, Франциянның Чазаа бо удаада-даа чогум кандыг айтырыгларның талазы-биле чугаа болуп турарының дугайында чүү-даа чугаалаваан.

Советтиң чазаа, Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлелиниң сессиязында талаларга таарымчалыг үндезинни көөр ужурлуг деп Франциянның чазаа бодап турар. Төлээлериниң сорулгазынга айтырыгларның шиитпирлелин тывары кирбес ийик, чүге дээрге ол сорулга министрлериниң боттарынга артар.

Совет Чазак ол нотага дөрт чазактарның төлээлериниң баштайгы чөвүлел хуралынга удурланыышкыны чок деп медеглеп турарының аразында, ол баштайгы чөвүлел хуралдың ролю үстүнде айытканы ышкаш болзун дээрин нотаның өске черлеринде Совет чазак ол чөпшээрээн бе деп чүве тодаргай эвес. Мооң-биле холбаштыр Франциянның чазаа Совет Чазактың бодалы бо айтырыгның талазы-биле ооң бодалы-биле дөмейлежип турар бе деп чүвени билип алырынга өөрүшкүлүг.

Баштайгы чөвүлел хуралдың чыылдырар черин Франциянның чазаа Париж деп санал киирип турар.

Франциянның Чазаа ооң декабрь 22-де үндүрген саналын база катап киирип турар. Совет Чазак амгы үеде улустар аразының байдалында турар дыңзыкан чоруктуң кол чылдагааннарын чайладырының дугайында айтырыгны чугаалажырынга белеген, ынчангаш үстүнде айыткан айтырыгларның дугайында чөпшээрелин бээринге Франциянның Чазаа идеген тур. Совет чазактың талазындан ол чөпшээрелди алган соонда Франциянның Чазаа Катышкан Хаан чериниң болгаш Катышкан Штаттарның Чазактары-биле ССРЭ-ниң сүмелешкениниң соонда төлээлериниң белеткел хуралының болуп хүнүн доктаадырынга белен.

Совет Чазактың 1951 чылдың февраль 5-те нотазы

Франциянның Чазаанның 1951 чылдың январь 23-те нотазы-биле холбаштыр ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозу мооң адаанда медеглелди бараалгаты:

1. Германияның боо-чепсээн дүжүрер дугайында айтырыгның талазы-биле Потсдамның чөпшээрежилгезин күүседири болгаш ол айтырыгның талазы-биле дөрт күрүнелериниң туруштарында карышкактарны чайладыры амгы үеде туруп турар улустар аразының шыңгыыраан байдалын кошкадырынга чугула ужур-дузалыг болгаш Франция, Великобритания, Катышкан Штаттар болгаш ССРЭ-ниң аразында харылзааларны экижидеринге элээн дузалап болуру дадагалзаа чок. Ындыг турбужа, 1950 чылдың сентябрьде Нью-Йоркка болган Франциянның, АКШ-тың болгаш Великобританияның даштыкы херектериниң министрлериниң чөвүлел хуралы болгаш үш күрүнелериниң чазактарының ооң соонда чоруткан хемчеглери Барыын Германияның үргүлчүнүң армиязын катап тургузарынче болгаш Европага, база Американың Катышкан Штаттарынга чепсектиг күштериниң дыка улгатырганынче ылап угланган болгаш чоокта чаа делегейниң ийи дугаар дайынының аарбергезин эртирген улустарның аразынга улуг тевиделди үндүрген. Шак мооң ужурунда Совет Чазак эткен чылдың ноябрь 3-те Германияның боо-чепсээн дүжүрер дугайында айтырыгны чугаалажыры-биле Даштыкы Херектериниң Министрлериниң Чөвүлелин чыылдырар талазы-биле инициативаны бодунга алган. Франциянның чазаа, Великобританияның болгаш АКШ-тың чазактары ышкаш, Франциянның, Катышкан Штаттарның болгаш Совет Эвилелиниң аразында харылзааларны быжыы-биле экижидеринче, ол ышкаш, ам үеде туруп турар улустар аразының дыңзыкан байдалының чылдагааннарын чайладырынче үткүлүн медеглеп турар болган төлээде, Совет Чазак Даштыкы Херектериниң Министрлериниң Чөвүлелин моон соңгаар соңгаарладырының кандыг-даа барымдаазы чок болур ужурлуг деп санап турар.

2. Совет Чазак сөөлгү айларда бүгү улустуң караанда болуп турар үүлдериниң чаны-биле эртип шыдавас. Нью-Йоркка болган үш күрүнелериниң министрлериниң чөвүлел хуралы Барыын Германияга герман боо-чепсектиг күштерни катап төрүтүндүрер дугайында болгаш шериг үлетпүрүн катап тургузар дугайында айтырыгны идип үндүрген турган, ооң бээр үш күрүнелериниң ол шиитпириниң ужур-утказы улам-на илеретинген. Бир талазында Франциянның, АКШ-тың болгаш Великобританияның чазактарының, ийи талазында боннуң Аденауэр чазаанның аразында Европаның тайбыңга ынак улустарынга айыылдыы билдингир чугаалажыышкыннар каш айларда чорутунуп турары бүгү делегейге билдингир. Мооң-биле холбаштыр генерал Эйзенхауэрниң, Аденауэрниң өжээн негээчел чаза-биле катап тургузуп турар герман армия «Катышкан боо-чепсектиг күштер» деп аттыг күштерге киирер дугайында чугаалажыышкынның фактызын демдеглезе чогуур. Генерал Эйзенхауэрни ол боо-чепсектиг күштериниң кол командылакчызынга томуйлааны тайынче үткүл дугайында тускай медеглелдер-биле канчап-даа дүүшпес. Ылаңгыя шак ындыг байдалдың хараазында Барыын Германияда кедергей милитаристер болгаш өжээн негээчелдери бажын ковайтып турарында болгаш эң-не агрессчи идеттеннериң аразында гитлержи чашпааларның санының көвүдеп турары кижи кайгаар чүве чок. Тускай бөлүк күрүнелериниң дыңнангыр чепсээ болдурар деп турар Германияның төрүтүндүрүп турар боо-чепсектиг күштерин ажыглаар бодап чиндиңнээш хөрзүнде тургустунган, чүге дээрге, өжээн негекчи Аденауэр, Шумахер ышкаштарның чазаанның болчулгазы-биле гитлержи артыышкынның аштырыышкынга өжээни хайынган милитаристер боттарының саңлдарын болгаш тергииделин Барыын Германияда улам-на быжыдып турары-биле Потсдам дугуржулгазының күүселдезиниң дугайында айтырыгны көөрү-биле ССРЭ-ниң, АКШ-тың, Великобританияның болгаш Франциянның Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлелин чыылдырар дугайында Совет чазактың 1950 чылдың декабрь 30-деги нотазынга харыы кылдыр чугула деп санады.

Франциянның Чазаа декабрьниң 22-де бодунуң нотазынга Праганың медеглели деп медеглелдиң ишти-биле Германияның боо-чепсээн дүжүреринің айтырыгын өөренип көөрү-биле кызыгаарлатынар Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлелиниң дугайында совет саналды хүлээп алдынмас деп медеглээн болгаш ооң чылдагааннарын тодаргайлаан. Ылаңгыя ол нотада Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлелинге чугаалажыышкынга үүгле Австрияга болгаш Германияга хамаарышкан айтырыглар хаара тутунар эвес, харын ол ышкаш шиитпирлээри Совет Эвилелиниң болгаш Катышкан Штаттарның, Великобританияның болгаш Франциянның араларында ылап болгаш үр экижидер, ол ышкаш ам үеде улустар аразында туруп турар дыңзыкан байдалдың чылдагааннарын чайладырының аргазын бээр кол айтырыгларны база киирер дугайында санал киирткинген турган.

Совет Чазак бодунуң харыызынга Германияга хамаарышкан айтырыгны чугаалажырынга белен деп үвени айытканы-биле кызыгаарлатынган. Бо айтырыгның дугайында Совет Чазак Праганың медеглели деп медеглелди база катап барымдаа тутунуп турар. Ол дугайында Франциянның Чазаа Катышкан Штаттарның болгаш Катышкан Хаан чериниң Чазактары ышкаш, Праганың ол медеглели кызыгаарлатыр норма кылдыр база чугаалажыышкынның үндезини кылдыр канчап-даа хүлээп алдынмас деп демдеглээн.

Ынчангаш Совет Чазактың нотазында дөрт күрүнелериниң Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлели Француз Чазактың нотазында өске айтырыгларны чугаалажырын совет чазак чөпшээрээр бе деп үвени айытпаан.

Франциянның Чазаа бодунуң декабрь 22-де нотазында айытканы ышкаш Германияның айтырыын ам үеде туруп турары шыңгыыраан байдалдың чылдагааны болбазын айтырын күзеп турар. Совет Эвилелиниң киирген саналы ёзугаар айтырыглары кызыгаарлатынган чугаалажыышкын, ынчангаш четпес болгаш чугаалажыр үүлү чок болуп турар.

Үстүнде айытканын барымдалааш, айтырыгларның иштинде даштыкы херектер министрлериниң чугаалажып болуру ол айтырыгларның турарын Совет Чазак чөпшээрээр бе деп үвени Франциянның Чазаа өөрүшкүлүг билип ап болур ийик.

Франциянның Чазаа оон аңгыда декабрьниң 22-де бодунуң нотазынга даштыкы херектериниң дөрт министрлериниң чөвүлел хуралынга оларның бот-боттарынга таарымчалыг үндезинни тыварын оралдажып, боттарының чазактарынга чогуур чугаалажыр үүлдерни сүмелеп бээри-биле ужурашкаш, айытынган айтырыгларны чугаалажыр төлээлерни томуйлаар дугайында санал киирген.

Ол төлээлер чугаалажыр үүлге киирер ужурлуг айтырыгларның сөс аянын тодаргайлаары-биле ол айтырыгларны чугаалажып көөр ужурлуг болгаш ол ышкаш чугаалажыышкынга кайыдаа талаларга таарымчалыг үндезиннерни көөр ужурлуг деп Франциянның чазаа бодап турар. Төлээлериниң сорулгазынга айтырыгларның шиитпирлелин тывары кирбес ийик, чүге дээрге ол сорулга министрлериниң боттарынга артар.

Совет Чазак ол нотага дөрт чазактарның төлээлериниң баштайгы чөвүлел хуралынга удурланыышкыны чок деп медеглеп турарының аразында, ол баштайгы чөвүлел хуралдың ролю үстүнде айытканы ышкаш болзун дээрин нотаның өске черлеринде Совет чазак ол чөпшээрээн бе деп чүве тодаргай эвес. Мооң-биле холбаштыр Франциянның чазаа Совет Чазактың бодалы бо айтырыгның талазы-биле ооң бодалы-биле дөмейлежип турар бе деп чүвени билип алырынга өөрүшкүлүг.

Баштайгы чөвүлел хуралдың чыылдырар черин Франциянның чазаа Париж деп санал киирип турар.

Франциянның Чазаа ооң декабрь 22-де үндүрген саналын база катап киирип турар. Совет Чазак амгы үеде улустар аразының байдалында турар дыңзыкан чоруктуң кол чылдагааннарын чайладырының дугайында айтырыгны чугаалажырынга белеген, ынчангаш үстүнде айыткан айтырыгларның дугайында чөпшээрелин бээринге Франциянның Чазаа идеген тур. Совет чазактың талазындан ол чөпшээрелди алган соонда Франциянның Чазаа Катышкан Хаан чериниң болгаш Катышкан Штаттарның Чазактары-биле ССРЭ-ниң сүмелешкениниң соонда төлээлериниң белеткел хуралының болуп хүнүн доктаадырынга белен.

4. Франциянның Чазаа январьниң 23-те нотазынга дөрт күрүнелериниң төлээлериниң белеткел хуралының сорулгаларының дугайында айтырыгны көдүрүп турар. Бо дугайында Совет Чазактың бодалгазы ооң 1950 чылдың декабрь 30-де нотазында база-ла тодаргайлатынган. Франциянның, АКШ-тың, Великобританияның болгаш ССРЭ-ниң төлээлериниң белеткел хуралы айтырыгларны чугаалажырының эвлчээн доктаадырын киириштирбишаан, хүннүң чугаалажыр үүлүн ажылдап кылыры-биле кызыгаарлатынар ужурлуг деп Совет чазактан санап турар. Ынчаңгаш, хүннүң чугаалажыр үүлүнге киирер айтырыгларның ужур-утказын көөрүн белеткелдиң чөвүлел хуралынга киирбес ужурлуг.

5. Дөрт күрүнелериниң төлээлериниң белеткел чөвүлел хуралын Парижке чыылдырар дугайында Совет Чазак удурланмайн турар.

Мооң-биле бир дөмей ноталарны АКШ-тың болгаш Великобританияның Чазактарынга чаңгыс угда чоруткан.

Көп-Сөөк суму Совединиң сессиязы

Бай-Тайга районнуң Көп-Сөөк сумузунуң ажылчы чоннарының депутаттар Совединиң ийи дугаар сессиязы чоокта болуп эткен, сессияның ажылынга сумунуң активи киришкен. Сессияга сумуда «Победа» колхозтуң тудуг ажылдарының болгаш колхозтарның, хуу ажыл-агыйларның часкы тарылгага белеткелдериниң дугайында айтырыгларны чугаалашкан.

Тудуг ажылдарының чоруп турарының дугайында «Победа» колхозтуң баштаар чериниң даргазы эш Сундуй-оолдуң илеткелинден болгаш ол дугайында санал, шүгүмчүлелдерден илерээни болза, колхоз 1951 чылда тудуг кылырынга хереглетинер 2500 чудук белеткээн, ооң иштинден 400 ажыг чудук колхоз суурунда дүжүртүнген.

1951 чылда тудуг планында көрдүнген тудуглардан 1 чунар-бажың, аът кажаазы, дарганналга бажыңы, бир чурттала бажыңы тутунган. Ындыгдаа болза, колхозта тудуг-сууржулга ажылы кошкак темпи-биле чоруп турар, белеткетинип кестинген 2500 чудуктан ам үеде чүгле 400 ажыг чудук дүжүртүнген чорук тудуг ажылычың темпизиниң кошкак чоруп турарын хереглеп турар. Тудуг ажылдарын дүргедедип, ооң шынарын экижилер дугайында сессиядан шиитпирни үндүрген.

Колхозтарда болгаш бөлүктерде часкы тарылгага белеткелдериниң чоруп турарының дугайында илеткелдерден болгаш саналдардан илерээни болза, сумунуң 1-ги бөлүүнде тарылгага белеткел ажылдары кончуг багай чоруп турар, ол бөлүк 647 пуд үрезин белеткээр тургаш, ам 225 пудту белеткээн. Тарылгага хереглетинер чепсек-херекселдер септелгези шуут чорутунмаан, хуу ажыл-агыйларны тарылгага белеткендирер дугайында ажыл чорутунмаан.

Оон аңгыда колхозтарда часкы тарылгага белеткел ажылдары база четпес чоруп турар. «Победа» колхоз 80 тонна үрезин белеткээр тургаш, 400 центнерни белеткээн. Колхозтуң өөптезе чогуур 49 андазын, 15 илиирни септелгеде кирбээн. «Төң-Терек» колхоз хереглээр 50 тонна үрезининден 20 тоннаны белеткээн, 5 илиирлериниң чаңгызы-даа септетинмээн. Белеткетинген үрезиннериниң шынарын хынаваан. Чер чемижидилгезиниң дугайында ажылдар чорутунмаан болган.

Часкы тарылгага организастыг белеткел ажылдарын доп-дораан күштелдирип чорудар дугайында суму Совединиң сессиязындан шиитпирни үндүрген.

Х. ТААН-ООЛ.

КОЛХОЗТАР ТУДУГЛАРЫНДА

Тудуг ажылынче бүгү күштү угландырар

Каа-Хем районда колхоз тудуу чылдың-на калбарып турар. 1950 чылда районнуң колхозтарының төптеринде чуртталганың чаа бажыңнары, школалар, бүдүрүлге тудуглары болгаш мал кажаалары тутунган.

Шапкын суглуг Терзиг хемниң уннунга ийи чыл бурунгаар чаңгыс-даа тудуг чок турган. Ам ында «Октябрь 14 чыл ою» деп улгатырган колхозтуң тудуглары калбарган. Бригадир Солбашканың башталгазы-биле чаңгыс аай хевирлиг чуртталганың 13 бажыңнары, мал кажаалары болгаш далган дээрбези тутунган.

«Большевик», «Октябрь 30 чыл ою» колхозтарның суурлары кыска хуусаа иштинде өзүп сайзыраан.

Ындыг болза-даа, районнуң партия совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының удуртукчулары колхозтар төптериниң тудуунуң болгаш чаагайжыдылгазының чугулазын, көшкүн араттарны сууржуң амыдыралче шилчидери районнуң социалистиг чаартылгазының керээнде кол чугула сорулга деп чүвени чедир билбейн турар.

«Сталинчы орук» (даргазы Чамбалдоо), «Кызыл-Тук» (даргазы Есипов) колхозтарның баштаар черлери тудуг бригадаларынга күш-ажылды шын эвес организаастаанындан эрткен чылдың тудуг планын күүсетпээн. Ол ийи колхозка тудугнуң 4 бригадирлери халашкан.

«Победа» көдээ ажыл-агый артели (даргазы Болдырев, тудуг бригадири Санаров) план ёзугаар чуртталганың 5 бажыңнарын тудар ужурлуг тургаш чаңгысты-даа тудуп албаан, хой кажаазының, база инек кажаазының тудуун безин дооспаан.

«Ленинчи орук» колхозка тудуг планы база-ла багай күүсетинген. Чаңгыс аай төлевилел-биле көрдүнген бызаа кажаазының тудуун 6 чыл иштинде доозуп чадаан. Ворошилов аттыг колхоз чаа тудугларның болгаш мал кажааларының септелгезиниң планының күүселдезин хандырбаан. Эрткен чылдың тудуг планын күүсетпээкинин дугайында чүгле колхозтарның баштаар черлери буруулуг эвес, харын районнуң көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдизи улуг буруулуг болуп турар. Ол килдистиң ажылдакчылары Шумов, Балханов олар «Победа» болгаш «Октябрь 30 чыл ою» көдээ ажыл-агый артелдеринге 4—5 катап чоруп турганда-а болза, тудуг ажылын дүргедедир дугайында оларга практиктиг дузаламчы көргүспээн.

Каа-Хем районнуң колхозтары тудуг талазы-биле бадылатынган план ёзугаар 1951 чылда чуртталганың 134 бажыңнарын, культура-амыдыралдың 10, бүдүрүлгениң 13 оран-саваларын, мал кажааларын, тууйбу кылыр 5 заводтарны, элээн каш чазаныр мастерскияларны кылыр ужурлуг.

Районнуң колхозтары план ёзугаар бо чылын 15.000 кубометр тудуг ыяжы белеткээр ужурлуг тургаш чүгле 1348 кубометрни кезип белеткээн болгаш 158 кубометрни сөөртүп алган. Бо болза, колхозтарның баштаар черлерге болгаш ол колхозтарда партия организациялары тудуг ажылын ийи дугаар чергениң ажылы кылдыр көрүп турарын херечилеп турар. Колхозтарның хөй кезиинде тудугнуң тускай бригадалары чок. Ыяш белеткелинче колхозчуларны таварылга ёзузу-биле чорудуп турар. Коммунистер болгаш комсомолчулар колхоз тудуунуң авангардтызы болбайн турар.

1951 чылдың тудуг планын чедиишкинниг күүседири тудуг ыяжын четче белеткээринден улуу-биле хамааржыр. Мынчангаш, колхозтарның баштаар черлери, районнуң көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдизи тудуг ыяжын чогуур өйүнде белеткээринче бүгү күштү угландырары чугула.

В. АНГАРСКИЙ.

Алган хүлээлгелерниң күүселдези

Улуг-Хем районнуң Көк-Чыраада Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары соңгулдалар хүнүнге уткуштур чуртталганың 3 бажыңнарын кылбышаан, бо чылгы тудуг планынга хереглээр ыяшты белеткеп алырын хүлээнген. Кызымак күш-ажылдың түнелинде тайгада 6 бажыңнарның ыяжын чонуп белеткээн, ону артель төвүнде сөөртүп турар.

Бригадир эш Өпей-оолга удурткан 15 кижи тудугга 1.700 чудуктарны белеткеп черниң агынга дажыглаан. Ол ажыл чедиишкиннии-биле үргүлчүлеп турар. Ынчаарга артельдиң төвүнде бызаңчылар 6 бажыңнарның ханаларын тургускан, ам 2 бажыңның тудуун база эгелей бергеннер.

—⊙—

Ыяш белеткели эки

Эрзин районнуң Нарын сумузунда «Март 8», «Кызыл партизан», Кызыл-Даг» МЧАЭ-лериниң кежигүннери хереглетинер тудуг ыяжының белеткелин эки чорудуп турар.

Уа МЧАЭ-лер сөөлгү хүннерге чедир 1023 чудуктарны, ооң иштинде, «Кызыл-Даг» МЧАЭ — 200 чудукту, «Март 8» МЧАЭ—300 чудукту, «Кызыл партизан» МЧАЭ—245 чудукту кезип белеткээш, ам тудуг кылыр черже сөөртүп турар.

«Кызыл партизан» МЧАЭ-ден Тааде, Сыян, «Март 8» МЧАЭ-ден Балчын, Темире, «Кызыл-Даг» МЧАЭ-ден Шюрсат, Коожа олар ыяш белеткелинде мурнакчылар болуп, хүн нормаларын 110—120 хуу чедир күүседип турарлар.

Тудуг бригадазының ажылын эки удуртур

Көөшкүн араттарны сууржуң байдалче киирер чорук колхозтарда партия, комсомол организацияларының болгаш колхозтар баштаар черлериниң соңгаарладып болбас хүлээлгези болур.

Улгатыр катышкан «Кызыл партизан» колхозтуң тудуг бригадазы тудуг ыяжы белеткээриниң талазы-биле улуг ажылдарны кылганнар. Улуг-Эзим деп черде 10 кижи киржикчилиг бригада каш-ла хонуктарда 1500 ажыг чудуктарны кезип белеткээн.

Бригаданың кежигүннери эштер Сырат, Намзырай, Допчу, Ак-оол болгаш өскелер-даа хүнде 20 чудуктар кезер планын 35—40 чедирип, ажыл нормазын 180—200 хуу күүседип турарлар.

Ындыг-даа болза, бригаданың ажылынга дуза чедирер дугайында колхозтуң баштаар чери, партия, комсомол организациялары кандыг-даа практиктиг хемчеглер албайн турар. Бригаданың кежигүннериниң шак ындыг патриотчу ажылдарын деткиир, оларның ортузунга политик-массалыг ажылдарны дыңзыдып чорудар дугайында ажылдарны чорутпайн турар.

Тудуг ыяжын кезер колхозчуларның амыдырал чуртталгазынга колхозтуң баштаар чери сагыш салбайн, оларга самдар өглер болгаш бир самдар изиг демир үндүрүп берген боордан аңгыда өске кандыг-даа дузаламчыны чедирбейн турар.

Тудуг бригадазының бригадири эш Буриков тайгада ыяш кезер тудугжуларны үзүп үндүргениндан бээр, оларга кандыг-даа дузаламчы чедирбээн, оларның амыдыралынга болгаш ажыл хереэнге кандыг үүлдер хереглетинип турарын безин сонуургап көрбес чоруу кедергей четпес. Ооң ужурундан тайгада ыяш кезикчилери каяа чүү, чежени ажылдаарын ам-даа билбес турар.

Эрткен чылын «Чагытай» колхозтуң тайгада кескен 2000 ажыг тудуг материалын ажыглаарын тудуг бригадазының бригадири эш Буриков шуут ойталаан. Чоокта чаа болуп эрткне районнуң партия конференциязының колхозчу тудугларга колхозчуларның 30—40 хуузун киирер деп айтыышкынын «Кызыл партизан» колхозтуң баштаар чери күүсетпейн турар.

Колхозчу тудугжуларның ортузунга суртаал ажылын калбартырының талазы-биле ажыл дыка четпес чоруп турар. Районнуң көдээ болгаш колхозтар тудуунуң килдизи (эргелекчизи эш В. Кривуленко) кандыг-даа тодаргай хемчеглерни албайн турар. Ооң ужурундан Ленин аттыг, Сталин аттыг, болгаш «Сталинчы орук», «Революцияның чалбыыжы» колхозтар тудуг планын чогуур өйүнде күүсетпейн турары анаа-ла таварылга эвес болуп турар.

Т. ВАСИЛЬЕВ.

Часкы тарылганың херекселдерин септеп дооскан

Часкы тарылганың кол белеткелдериниң бирээзи — көдээ ажыл-агый чепсек херекселдериниң септелгелерин өй-шаанда кылып доозары болур деп чүвени Тапсыда «Черби» колхозтуң хоочун дарганы, Кызылдың көдээ район Совединиң депутады И. К. Айыыр ашак болгаш ооң дузалакчызы Чамбаа олар эки билирлер. Олар февраль 20-ге чедир септезе чогуур 8 андазыннарның, 16 илиирлерниң болгаш бир тараа чажар машинаның септелгелерин бедик шынарлыг кылып доосканнар.

Р. ОЧУР.

—⊙—

Бедик дүжүт дээш

Улуг-Хем районнуң Эжимде улгатыр катышкан Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары бо чылдың элбекшилдиг дүжүду дээш белетзел ажылын чедиишкинниг чорудуп турар. Тыртар дириг күшке 150 ажыл гаттарының эң экилерин амдыгаештан тускай дыштыдырып эгелээн. Ховуну 60 кижилиг ийи бригадазы хынамчалыг белеткел дээш аразында социалистиг керээни чарып алган.

Часкы тарылганың белеткелинге бир кол айтырыг—тыртар дириг күштер болгаш машина, чепсек септелгези болур. Ол талазы-биле колхозтуң дарганнары Кызыл-оол, Доржукай, Шойдуң олар 20 андазыннарның септелгезин февраль эгезинде доозуп хүлээткен, ам арткан 19 андазыннарны болгаш өске-даа септелгелерни февраль айда бүрүн эки шынарлыг доозары дээш улам чүткүлдүг ажылдап турарлар.

Артель 500 центнер үрезинни шуптузун арыглап алган. Тарылгага 64 аттар киирерин планнап турар ынчаарга, 48 аттың дерин ам белен. Ол ышкаш үрезин участогунда 80 центнер өдекти төккен, чер шыгын улгатырарына өске-даа боттуг хемчеглерни чорудуп турар.

С. СЕРЭЭДАР,
Колхозтуң хову ажылының бригадири.

—⊙—

„Шынның" материалдарының изи-биле

„Садыг болгаш культурлуг чемненилге черлеринде четпестерни узуткаар"

1951 чылдың январь 12-де № 8 (2182) «Шын» солунда «Садыг болгаш культурлуг чемненилге черлеринде четпестерни узуткаар» деп эгелиг чүүл парлатынган.

Областың хереглекчилер ниитилелдериниң эвилелиниң баштаар чери ону хынап көөрге, ук чүүл шынныг болган дугайында эш Арланмай редакцияга дыңнаткан. Өвүр районунче үлетпүр, аъш-чем бараанарын өскаар талазы-биле хемчеглерни облпотребсоюзтуң баштаар чери ап чоруткан. Ылаңгыя Саглы сумузунда майгынче дусту чедирген. Район төвүнде столоваяның ажылын экижидип турар. Өртектиг материалдарны кадагалап турар кижилерни хынаар талазы-биле ажылды дооскан

Мал ажылынче кичээнгейни улам күштелдирер

225 баш хураганнар

Малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыры ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң үндезин сууру болур. Чөөн-Хемчик районда «Кызыл тараачын» көдээ ажыл-агый артелиниң шээр малдары кидин-не төрүп эгелээн.

Колхозтуң хойжузу эш Кенденчиктиң малдап турар хоюндан 125 баш хойлар төрээн, ооң чаш төлүн бүрүн камгалап алган. Ол ышкаш Баян-Талада өшкү кадарчызы эш Белекейниң ажаап турар өшкүлеринден 97 өшкү төрээн, ооң 100 анайларын бүрүн доруктуруп алырын чеьдип алган.

Малдың чаш төлүн камгалап алыр талазы-биле малчыннар баш удур эки белеткелди кылганының ачызы-биле чеьдип алган. Олар одар-белчиирни болгаш немелде чемнерни төрүүр малдарга таарыштыр тускайлап, база малдың чылыг кажааларын улуг-даа, биче-даа малдарга чогуур өйүнде хандырганындан шээр малдың чаш төлүн камгалап албышаан, нинти малды кыштан хүр ажырып турарлар.

К. ДАЛАЕВ.

Кочетов аттыг колхозта

БИИ-ХЕМ, (Телефон-биле). Районда Кочетов аттыг колхозта хаван ажаакчызы Т. Маникова, төрээн 7 хаваннардан 66 хаван оолдарын ажаап алган, саанчы Горбунова бир инектен бир чылдың дургузунда 1300 литр сүттү саап ап турар, хой кадарчызы Сопуроол, төрээн 91 хойдан 91 хураганны бүрүн камгалап алган.

Колхозта тудуг бригадазы тайгада 225 кубометр ыяшты белеткеп кескен, ооң иштинден 70 кубометр ыяшты колхозтуң төвүнде эккеп дүжүргеп.

Бо чылдың часкы тарылгазынга белеткел колхозта шапкын чоруп турар. Хереглетинзе чогуур үрезинни бүрүн уруп белеткеп алган, база 1000 га черни күзүн аңдарган, ооң иштинден 720 ганы ийи катап аңдарган. Ооң-биле кады агротехниктиг хемчеглерни чоруткан, тарылга шөлүнге 20 центнер хүлдү, 9 центнер куш өдээн, 370 анаа өдекти белеткээн. Көдээ ажыл-агыйның машиналарын бүрүн септеп дооскан.

Одарны чөп ажыглаар

Улуг-Хем районнуң Эжим сумузунда улгатыр катыштырган М. И. Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-агыйының кол адыры мал ажылы болуп турар.

Колхозтуң девискээри, ылаңгыя Эжимниң даглары мал ажылын сайзырадырынга онза таарымчалыг одарларлыг. Эжимниң дагларында изиг оттар, агы-каңгы колдадыр үнген. Эжимниң дагларынга кыштаан мал хөй сиген хоратпас, чер одарынга оттта кыштап турар. Эжимниң дагларынга кыжын хар шоолуг чагбас, чамдык черлери хар чок кара кыштаар.

Бистиң улгатырган колхозувуста 1845 баш, ооң иштинде 285 баш инек, 1393 баш хой, өшкү, 217 баш чылгы мал санатынып турар. Бистиң колхозчу малчыннарның сорулгазы болза, колхозтуң девискээринде мал одарладырынга таарымчалыг чаагаар бүткен даг, шынаа одарларын чөп ажыглап, нинтиниң малын өстүреринче бүгү күштү угландырары болур.

А. ООЛАКАЙ.

Малдың хораар чоруу-биле эрес демисежир

Мөңгүн-Тайга районнуң ажылчы чоннарының амыдыралының кол адыры—мал ажылын бүгү тала-биле өстүрүп камгалаары болуп турар. Ындыг турбужа, районнуң малының баш саны 1950 чылда өзериниң улуу 5,6 хуу кудулаан. Ылаңгыя Хүрең-Тайга суму зу мал бажын 11,4 хуу, Мугур-Аскы—12,6 хуу, Мөген-Бүрен—3,2 хуу, Каргы—5,8 хуу кудулаткан.

Мал бажының хорап турар кол чылдагааны болза, янзы-бүрү аарыгларданмал хорап турар деп чылдагаанга чагдынып алгаш хөй малды кайы-хаан чок төтчеглээр чоруктар хөй турган. Ооң тодаргай херечизи болза, Мугур сумузунда Дагбы эрткен чылын 54 баш малды чок кылып, бодунуң янзы-бүрү хереглелинге ажыглаан, ол ышкаш малды кадат чок чорудары-биле Даңзын-оол 5 бызааны бөрүге чирткен. Ындыг чижектер районда дыка хөй болуп турар. Малдың ажаалгазын багай чорутканы-биле Караш үш бызааны изиг хүнге кадыр аргызып каан.

Районнуң ажылчы чоннарынга малды камгалап, кайы хамаан чок чарыгдаар чоруктарны узуткаар дугайында тайылбыр массалыг ажылдар районда кошкак болуп турар. Амгы үеде мал кыштаглаыышкынынче кичээнгейниң төвүн салыры тергиин чугула.

О. �чЕДЕР-ООЛ.

Үлетпүр бараанарының саарылгазы өзүп турар

Чиик үлетпүр бараанары-биле Кол хандырылганың область конторазы 1951 чылдың эгезинден бээр үш миллион рубльдиң пөс бараан аймаан, бир миллион 115 муң рубльдиң торгу болгаш 775 муң рубльдиң идик хеп аймаан областың бүгү садыг четкилеринге тараткан. Ынчангаш шупту 6 миллион рубльдиң чиик үлетпүр бараанарын садыглаан. Ооң иштинден 4.300 рубльдиң бараанарын районнар магазиннеринче үдүрүп чоруткан. Бараанны өй-шаанда үдүрүп алыр талазы-биле Бии-Хем райпозу, Каа-Хем райпозу болгаш Хову-Аскында суур садыы эки ажылдап турар.

Мал кыштагладыышкынында четпестерни дүрген узуткаар

(Чагааларның допчулалы)

* * *

1951 чыл — колхозтарның болгаш совхозтарның ниитиниң продуктулуг мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын күүседириниң сөөлгү чылы. Бистиң областың улус ажыл-агыйының кол адыры мал ажылы болуп турар толээде, колхозтарның удуртукчуларының, партия эге организацияларының болгаш бүгү колхозчуларның кол кичээнгейи мал кыштагладыышкынын чедиишкинниг эртиреринче угланган турар ужурлуг. Мал өстүрер планнын чедиишкинниг күүселдези оон хамааржыр.

Малдың баш санының болгаш продуктулуунуң талазы-биле элээн чедиишкиннерни чеьдип алган колхозтарның тус-тус мурнакчы малчыннарының чедиишкиннериниң дугайын чугаалап турар ажылчы чоннарның элээн хөй чаагаларын редакция сөөлгү үеде алган.

—Кызыл районнуң «ТАРН 12 дуваар Улуг Хурал» колхозтуң кежигүнү Н. Тронина 2 чыл иштинде сүт бараан фермазының эргелекчизинде кызымакай ажылдап турар. Сүт бараан фермазының ажылдакчылары 1950 чылда сүт саалдазының планын күүсеткен, 75 инектерден 75 бызааларны менди доруктуруп өстүрген. 1951 чылда төрээн 19 инектерден 19 бызааларны менди камгалап алган, ынчангаш колхоз эрткен чылда мал өстүреринин планын ажыр күүсеткен — деп бижикчи Р. Очур-оол дыңнадып турар.

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы сумузунда Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң хойжулары Маскыр болгаш Мандыпай олар боттарының хүлэлгезин ак-сеткилдиг күүседип, мал өстүреринин планын чедиишкиннинг күүседир дээш улуг күжениишкиннинг ажылдап, чылдың-на малдың чаш төлүн бүрүн камгалап ап, малдың азырал, ажаалгазын экижидип турарының дугайын эш В. Начын-Бора бижээн.

— Бай-Тайга районда «Дөң-Терек» колхозтуң кежигүнү Сеңги-Доржу колхозтуң чылгычызында 3 чыл чыгыы ажылдап турар. Чылгычы үш чыл иштинде чаңгыс-даа баш мал хоратпаан. Эрткен чылын чылгы малды эки одарладып семирткениндан Сеңги-Доржунуң коъданында 120 хире чылгы мал эки деңгилделиг туруп турар — деп эш С. Чанзаң бижип турар.

— Сүт-Хөл районда Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүнү коммунист Ондар Күдерек колхозка хаван фермазын организастаарда үш-ле баш төрүүр хаванны хүлээп алган. Малчы О. Күдерек ук хаваннарны өстүрүп көвүдедир дээш оларның азырал, ажаалгазын экижидеринче бүгү күжүн салып, ак-сеткилдиг ажылдаанындан колхозтуң хаван фермазында хаваннарның баш саны 31 баш четкен. Бо чылын колхозтуң хаваннарын 60 баш чедирер дугайында эш О. Күдерек хүлээлге алган — деп Сүт-Хөл районнун 7 чыл школазының өөреникчизи Д. Ондар бижээн.

Шеми сумузунда «Большевик» колхозтуң хойжузу Кара-Сал Баазаң колхозтуң 200 баш хой малын кадарып турар. Мал кыштагладыышкыны эгелээнден бээр К. Баазаң ийи катап кыштаг солуп, эки оттуг черлерге көөшкен. Кыштың дургузунда хойжунун коъданындан чаңгыс-даа баш мал хораваан. Ук коъданда мал күскүзү хевээр семис деңгилделиг болуп турар деп Чөөн-Хемчик райондан эш К. Биче-оол бижип турар.

Ындыг болза-даа, элээн хөй коллективтиг ажыл-агыйлар мал кыштагладыышкынын багай организастап турарының дугайын көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң, колхозчуларның база районнар ажылдакчыларының дыка хөй чагааларында чугаалап турар.

Тере-Хөл районнуң Шынаа сумузунда «Большевик» колхозтуң ниитилештирген 160 ажыг баш чылгы малының кадарчылары Сандывай, Сүү олар чылгы малдың азырал, ажаалгазын багай организастап, ээ-харыысалга чок ажылдаанындан төрүүр 67 белерден 40 ажыг белер кулун салган, 50 баш хире чылгы мал кедергей арып баксыраан, 10 баш мал быдаан деп бижикчи С. Хертек бижип турар.

Эрзин районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш С. Таваажаптың бижип турары болза:

— Эрзин, Нарын, Качык, Тес, Тере-Хөл болгаш Бай-Хөл сумуларының Советтери, партия организациялары эрткен чылын мал кыштагладыышкынының белеткелинче күш-ажылчы араттарны мобилизастап шыдаваан, малга быжыг чем суурну тургуспаан. Хуу ажыл-агыйлыгларның хөй кезии мал чемнерин чогуур өйүнде белеткээринче чогуур кичээнгей салбаан. Ам ол сумуларның мал одарларында 35—40 сантиметр кылын хар чагган. Мал чемнери эвээжээн. Мал хар адаандан оът тып чиири элээн бергедээн. Ылаңгыя «Сталинчы орук», «Кызыл Сылдыс» болгаш «Чаа орук» колхозтарда ниитиниң малының байдалы онза бергедеп турар. Ам ниитизи-биле 4.300 баш мал азырада кирген, 2000 ажыг малга чер эжип, далбый салып, одарга чедирип турар. Хуу ажыл-агыйлыг 80 ажыг өрегелер чаа одарларже көжүп, 11.600 баш малды сайгарып одарлаткан.

«Чаа орук» колхозтуң даргазы Ооваты мал бригадири Даландай, «Кызыл Сылдыс» колхозтуң даргазы Маажа, мал бригадири К. Таваажап олар ниитиниң малын кыштың соогундан менди камгалаар, малдың одар-белчиирин таарыштырар азырал ажаалгазын экижидер талазы-биле тодаргай хемчег албайн турар. ВКП(б) райкому болгаш райкүүском мал бажын камгалаар дугайында хой удаа шиитпир үндүрүп хемчег ап турбужа районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң тускай эртемниглери, колхозтарның баштаар черлери, партия организациялары болгаш сумулар советтери ук шиитпирлерни херек кырында боттандырарының дугайында демиселди кошкак чорудуп турар.

Районнуң кайы-даа сумуларында мал кидин-не төрүп эгелээн. Сөөлгү хүннерде медээ ёзугаар алырга, 1210 мал төрээн. Оларның чаш төлүнүң 96 хуузу камгалап алдынган. Нарын, Тере-Хөл болгаш Бай-Хөл сумулары малдың чаш төлүн багай камгалап ап турар. Арып баскыраан мал төрээш чаш төлүн сүт-биле хандырбайн турар.

Чөөн-Хемчик районнуң Хөндергей, Шеми, Чыргакы сумуларының мал одарларында харның кылыны 30—50 сантиметр четкен. Ол сумуларның колхозтарының болгаш хуу ажыл-агыйлыгларының малы кылын хар адаандан оът тып чиири бергедээн, элээн хөй мал арып-баксырап турар. Эрткен чылын «Большевик» колхозка белеткээн 450 тонна сигенни кандыг-даа учёт чок, кам-хайыра чок төчеглеп чарыгдаанындан ам 30 тонна арткан. Малдың баш санын менди камгалаар, мал кыштаагладышкынын үлегерлиг организастаарынче кичээнгей салбайн турар болгаш мал кыштагладыышкынын чаягаар шимчээшкинге киирген деп А. Сюрюң бижип турар.

Бай-Тайгада С. Күдеректиң бижип турары болза:

— Шуй сумузунда «Мурнакчы» колхозтуң мал кыштагладыышкынында четпестер хөй. Эрткен чылын мал чемнери белеткээриниң планын колхоз чүгле 30 хуу күүсеткен. Мал кажааларын четче септевээн. Кыштаглаашкынга багай белеткенгениндеи, кыштың соогунга, харның улуг чагганынга холбаштыр малдың одар-белчиирин эки таарыштырбаанындан 61 баш улуг мал өлген, 22 баш хой, өшкү ара салган. Бо чылын төрээн 138 баш хой, өшкүнүң 24 баш чаш төлү өлген. Колхоз даргазы Нүржүт, мал бригадири Хирлиг олар улуг, биче малды менди кыш ажырарына угланган тодаргай хемчег албайн, мал кыштагладыышкынында четпестер-биле эптежип турарлар.

— Каа-Хем районда «Кызыл Тук» көдээ ажыл-агый артелинде малдың кышкы байдалынга элээн берге үүлдер таваржып турар — деп райкүүском даргазының оралакчызы М. Шогжал бижип турар. Колхоз эрткен чылын мал чемнери белеткээриниң планын чедир күүсеткеннинден, ол ышкаш сөөлгү хүннерге чедир тараа бастырылгазын дооспааны-биле тараа саваңын мал чеми кылдыр ажыглаар арга чок болуп турарындан, Белбейде 60 баш мыйыстыг бода малдың сигени үстүрүнге чедип турар. Колхозтуң хойжузу Дамба ниитиниң хөй малын азыраарыбиле колхозтан тускайлап берген сигенни бодунуң хуузунда малынга чиритип, база ук сигенни таныш-кәрүжүнге берип төчеглээш, 13 баш хой малды аштадып өлүрген. Мал чемнерин кам чок чарыгдаанындан, база хөй малдың азырал, ажаалгазын хойжу Дамба баксыратканындан 134 баш хой арган деңгилделиг болуп турар.

— Кызыл районнуң Көк-Тейде «Совет Тыва» колхозтуң мал одарлары Ондум, Баян-Кол, Теректиг деп черлерде 25—30 сантиметр кылын хар дүшкен деп Х. Кием-оол бижип турар. Арып баксырап, дуюглары тастааш одарга четпестээн малдың саны көвүдеп турар. Ам «Совет Тыва» колхозта катышкан, мурнунда «Ондум» деп адап турган колхозтуң малындан 2 баш молдурга, 6 баш анай, хураган ажаалгазының багындан өлген.

Ниитиниң малынга сиген чедишпейн турарын билип турар хирезинде-ле «Ондум» колхозтуң даргазы турган Очурбан колхозтуң 10 шанак сигенин, 200 килограмм көк сулазын бодунуң турازы-биле колхозчуларга чөпшээреп бергеш, колхоз рыногунга базаарладып төндүрген. Ол ышкаш «Дөрт дугаар беш чыл» колхозтуң даргазы турган Мунзукпан катышкан колхозтуң баштаар чериниң чөпшээрели чокка 12 пудтуг эң улуг сараат көк сигенни колхозчуларга үлеп берген.

Районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң тускай эртемниглери мал кыштагладыышкынын үлегерлиг организастаарынче чогуур кичээнгей салбайн турар. Олар колхозтарга кончуг эвээш барып турар. Колхозтарга хаая барзадаа, ажыл-херектиң иштинче ханызыбиле кирбес, инекчилерге, хойжуларга, чылгычыларга тодаргай арга-сүме коргүспейн турар.

Хуу ажыл-агыйларда мал кыштагладыышкыны онза багай байдалда гуруп турар. Мал чемнериниң чедишпейн турары малдың одар-белчиирин эки таарыштыр турган спааны малдың олуп хорап турарының, малдың деңгилдезиниң кудулап турарының чылдагааны болуп турар.

Мал кыштагладыышкынын менди эртирери колхозтарның баштаар черлериниң, зооветспециалистериниң болгаш районнарның көдээ ажыл-агый килдистериниң ажылдакчыларының талазындан мал ажылынга удуртулганы экижиринден улуу-биле хамааржыр. Кыштагладыышкынга доктаамал хынаданы, тургускан, четпестерни доп-дораан, эдип, тускай эртемниглер малчыннар-биле сырый харылзааны тулуп турар черге мал кыштагладыышкыны өйүнде эртер ужурлуг.

Малчыннарның көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң сорулгазы — мал кыштагладыышкынын үлегерлиг эртирип, улуг-даа, бичии-даа малды чаңгыс-даа баш хоратпас дээш демисежири болур.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының даргазынга болгаш Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелиниң даргазынга

Кореяның улус-демократтыг республиказының даштыкы херектер министриниң медеглели

ПХЕНЬЯН, (СЭТА). Кореяның улус-демократтыг республиказының даштыкы херектер министри Пак Хен Ен КНО-нуң Кол Ассамблеязының Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелиниң даргазынга мооң адаанда медеглелди чоруткан:

«Кореяның улус-демократтыг республиказынче америк эжелекчилерниң ажык дээрбечи, баш бурунгаар бодап алган болгаш чүткүлдүг белеткетинген, чөңгээлиг халдаашкынны уламчылавышаан турар. Америк башкарыкчы бөлүктерниң Кореяда үүлгедип турар чоруктары болза, америк империализмниң агрессчи бүгү политиказының уржуктары болуп турар-дыр. Төөгүнүң бурунгаар шимчээр оруун доктаадыр, сөциальдиг бурунгаар депшилгениң оруу-биле чоруур деп шиитпирлеп алган улустарны от-биле болгаш чыда-биле узуткап чок кылыр, кижи төрелгетении черлик оттаакы үениң карааңы дүмбейинче хенертен эзп киирер—гайбыңа болгаш улустарның хосталгазынга удур, ооң иштинде Корея улуска удур америк сүлчээчилериң кол сорулгазы ындыг тур. Катышкан Нациялар Организациязының тугу-биле чаштының алгаш, америк империалистер Корея улуска удур кадыг-дошкун, чөптүг эвес; эжелекчи дайынны сес ай иштинде чорудуп турар. Корей улустун ханы дүн-хүнү-биле хемнелдир төктүп, тайбың корей хоорайлар болгаш суурлар, буступ; улустуң эт-хөреңгизи узуткатынып турар. Америк шериглерниң болгаш лисынманчы чалча эрге-чагыргаларның бүгү делегейниң эрге-хемчээлдерин болгаш кижиниң моралин ажыы-биле, бужар багы-биле үрээн хөй санныг кем-буруулуг херектериниң дугайын херечилеп турар хөрлеп болбас хөй санныг материалдар Кореяның улус-демократтыг республиказының чазаанда бар болуп турар. Бодунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш маадырлыг демиселди чорудуп турар корей улуска бодунуң хөңнү чок араатанзыг чоруунга олар эң эки патриотчуларны болгаш хоорайларның кем-буруу чок чурттакчыларын массалыы-биле эттеп, эриидеп, өлүрүп, хөрээженнерни күүлеп, чурттакчы чоннуң эт-хөреңгизин үптеп, үлетпүрүнүң дериг-херектелдерин үрегдеп, хоорай ажыл-агыйының бүдүрүлгелерин болгаш корей улустуң культурлуг үнелерин узуткап чок кылып турганнар.

Сеулду түр эжелеп турганының үезинде, 1950 чылдың сентябрь 28-тен 1951 чылдың январь 4-ке чедир бо хоорайга болгаш ооң кыдыгларынга 43.590 хире чурттакчыларны араатанзыг ёзу-биле хилинчектеп өлүрген. Массалыг араатанзыг өлүрүкчү чоруктарны полиция, американың «истелге штабының» өскерликчилерден, реакционерлерден болгаш кем-херек үүлгеткен идегеттерден тургустунган «экитура» отрядтары деп адаарлар, база ол ышкаш интервентилериң америк армиязының солдаттары болгаш офицерлери чорудуп турган. Боолап өлүрер чоруктарны суд болгаш истеп хынаар чорук чогу-биле кара-бажыңнарның өрээлдеринге, полиция черлеринге, шөлдерге болгаш кудумчуларга, хоорай даштынга эр, хөрээжен болгаш назы хары ылгал чокка улустуг черлерге болгаш чажыды-биле, дүне-даа болгаш хүндүс-даа чорудуп турган. Америк интервентилер кижилерни боолап өлүрериниң мурнунда оларны соп эриидээр, хилинчектээр чоруктарга таварыштырып турган. Оларның кулактарын болгаш думчуктарын кезер, карактарын дежер, холдарын, буттарын сыгар, бажын куду кылдыр илбекке азар, от-биле хилинчектээр, соокка аппаргаш, кырынче суг кудар, аштадыр болгаш, ортаакы черлик үениң өске-даа шаажыларынга таварыштырып турган. Американнарның аспаанга кирген профэвилелиниң даргазы Тха Чын Боктуң холдарының салааларын шуптузун одура шапкан, бижек-биле арнын шыыбактап, хөрээн чара кескен. Ол кижи канчаар-даа аажок хилинчектенип өлген болгаш кара-бажында хоругдатырган өскелерни коргудар дээш, ол кижини каш хонукта хөмбейн чытырган. Хамааты хөрээжен Со Сы Гинниң херечилеп турары-биле алырга, дааранылга фабриказының ажылчыныңның кадайы Сонбук полицияның камеразынга уруг божаан, лисынманчы дерзиилер чаа төрүтүнген уругну солдат сапогтары-биле өлүр базып каапкан, авазын аштадып өлүрген.

Америк эжелекчилер Сеулга кадыг-дошкун өлүрүкчү корум-чурумну доктааткан. Сеулду эжелээн үезинден бээр хоорайның 75 муң ажыг чурттакчыларын тудуп хоругдаан. Тудуп хоругдатканнар-биле хамык кара-бажыңнарны, заводтарның складтарын болгаш дуганнарның адаан долдурган. Четче эвес медээ-биле алырга, интервентилер тутурганнарның иштинде 28.800 ажыг кижини өлүрген болган. Оон аңгыда, муң кижи аштап өлген. Содеймун кара-бажыңынга хүн-бүрүделе 220 кижи аштап өлүп турган.

Американнар Сеулдан дезип үнерде Содеймун кара-бажыңындан 12 муң кижини, шеригниң тускай кара-бажыңындан—1муң кижини, ынчаарга Сеулдун бүгү кара-бажыңнарындан—17 муң ажыг кижини чурттуң мурнуу чүгүнче сүрүп алгаш барганнар. Американнар орукка чоруп олура 10 муң кижини боолап кааннар. Америк интервентилер болгаш оларның чалчалары—лисынманчылар Сеулга болгаш ооң чоок кавызынга хөрээженнерже дүнекиниң аглаашкынын чорудуп турган. Сонбуктон районунга интервентилер аглаашкын үезинде 300 ажыг хөрээженнерни болгаш ыстарны тудуп ап, күжегдээн. Оларның хөй кезээн күжегдээниниң соонда араатанзыг ёзу-биле өлүрген. Америк дээрбечилер корей патриотчуларның баштарының кештерин союп албышаан, черлик үениң кижилериниң чаңчылын Кореяга катап тургузуп турар. Америк өлүрүкчүлер корей патриотчуларның бажының кежин союп алыр чоруктарны 12 хатап кылганы Сеулда демдеглетинген. Союп алган кештерни американнар «белек» кылдыр шыгжап ап турган.

Америк эжелекчилер Сеулдан дезип үнерде чурттакчы чоннуң эт-хөреңгизин үптеп ап, бүдүрүлгелериниң дериг-херектелдерин, база күрүне музейлериндеи үнелиг үүлдерни Японияже сөөртүп турганнар. Олар үндүр сөөртүп ап шыдаваан бүгү үүлдерин узуткап чок кылырын оралдажып турган, чуртталга бажыңнарын, фабрикаларны болгаш заводтарны, хоорай ажыл-агыйының бүдүрүлгелерин, школаларны болгаш эмнелге черлерин, төөгүнүң тураскаалдарын буза деспип, өртедип турган. Сеулга чурттатка бажыңнарының 80 чедир хуузун үрегдээн болгаш өртеткен. Чамдык кварталдар мырыңай чер-биле дескилетинген. Американнар Сеулдан чүс-чүс бүдүрүлгелериниң дериг-херектелдерин сөөртүп алгаш барган болгаш 765 бүдүрүлгелерни чаза девискен азы өртеткен. Ол бажыңнарны, дериг херектелдерни болгаш хамык дээди өөредилге черлериниң библиотекаларын, ортумак 70, база эге 160 школаларны база-ла узуткап чок кылган. Американнар күрүне музейинден болгаш национал музейинден төөгү талазы-биле улуг үнелиг 500 ажыг үүлдерни үптеп ап, үндүр сөөртү бергеннер. Олар өске-даа музейлерге хоозурады, үптеп алыр чоруктарны кылган, ынчаарга эртем музейин олар үрегдээн болгаш хүл-ыйба кылдыр өртеткен.

Хоорайже атомнуг бомба октаар апаар болгаш бир эвес олар Сеулга артып каар болза, дөмей-ле шупту өлүр апаар деп коргудуп турганнар, американнар болгаш лисынманчылар Сеулдан, база ооң кыдыгларындан чүс-чүс муң хамааты чурттакчыларны күпбиле мурнуу чүкче сүре бергеннер. Мурнуу чүкче оруктар-биле угланып бар чыткан бөлүк кижилерни американнар ужар-хемелер-биле боолап турганнар. Чижээ, Канган хемнин чанынга американнар ужар-хемелер кырындан 300 ажыг кижини боолап өлүрген.

Америк эжелекчилериниң чорааш барганы үүгле Сеулде эвес, харын өске-даа бүгү районнарга оларның кара туразында аажылаашкыннарының, оларның ханныг кем буруулуг чоруктарының истери артып халган.

Корей улус бодунуң чуртунга эжелекчилерни көөр хөңнү чок деп үвени билгеш, американнар тайбың чурттакчы чонну көстүп көрбээн өлүрүкчү чорук-биле коргударын хөй-ле оралдажып турар. Сеулга болгаш ооң чоок кавызында районнарга американнар төрээн чурттуң патриоттарын ыяшка чыпшыр шарып, дириг хөрээженнерни чаш уруглары-биле катай ниити оңгарларга хөөп, активчилериниң болгаш улус-демократтыг республиканың талалакчыларын өг-бүлези-биле бүрүн кезип өлүрүп, оларның эт-хөреңгизин үптеп, хөрээженнерни, кыстарны болгаш элээди уругларны күжеп турар. 1950 чылдың сентябрь 29-та 6 лисынманчылар Синсертон кудумчузунда № 369 бажыңда Ким деп кижиже халдааш, ооң өг-бүлезиниң беш кежигүннерин боолап өлүрген, 1950 чылдың октябрь 1-де өлүрүкчүлер Сеулдуң электри станциязының ажылчынарынче халдаашкын кылгаш, 48 ажылчынны өлүр эттээн. 1950 чылдың октябрь 2-де «хөй-ниитиниң тайбың чоруунуң отрядының» кежигүннери Илоциро кудумчузунда № 52 бажыңда чурттап турар хөрээжен Хон Ен Пону кварталдың хөрээженнер эвилелинге ажылдап турган дээш тудуп хоругдаан болгаш шигбей-биле үттей шашкылап тургаш өлүрген. Олар ол хөрээженниң дөрт, беш, чеди болгаш он үш харлыг дөрт уругларын бажыңындан үндүр сывырган. 1950 чылдың октябрь 3-те Сенбукдонге америк 3 солдаттар Сенбукдонда чурттап турар садыгжының 17 харлыг уруун тудуп алгаш, бир хоо бажыңга эккелгеш, аңаа күүлээннер. Ол уруг хөй хан төөгүлгениниң өлген, 1950 чылдың октябрь 27-де ийи лисынманчылар Садикдонда чурттап турар 53 харлыг Цой деп хөрээжен кижини күжеп-күүлээн. 1950 чылдың октябрь 6-да «камгалалдың аныяктар отрядының» өлүрүкчүлери Дзонно кудумчузунга чырык хүндүс-ле хамааты Ли Сен Гюнну ыяш-биле соп өлүрген. 1950 чылдың октябрь 7-де «Хечан» паркта «кваряндон» организациязының өлүрүкчүлери Кондек кварталының улус комитединиң секретари Син Мен Гюнну болгаш ооң дуңмазы Син Сен Гюнну өлүр эттээннер. 1950 чылдың октябрь 8-те Сеулдуң чөөн хаалгаларының районунуң фашист организациязының кежигүннери демократтыг аныяктар эвилелиниң кежигүнү болуп турган дээш бир аныяк кижини тудуп алгаш, шиш баштыг демир-биле ооң хөрээн болгаш иштин өттүр шашкаш, ооң соонда бажын кезе шапкан. 1950 чылдың октябрь 9-та ол-ла фашист өлүрүкчүлер патриотчу 16 эр болгаш хөрээженнерни тудуп алгаш, оларның чамдыктарының холдарын болгаш буттарын, дылдарын, кулактарын, думчуун кезип турган өлүрген. Ийи хөрээженнериң эмиглерин үзе кезип, карактарын деже шашкан. 1950 чылдың октябрь 10-да Дюнамдоннуң эге школазының артыы талазында турар бедик черге лисынманчылар хоорайның чурттакчылары—24 эр болгаш хөрээженнерни боолап өлүрген, оларның иштинде сааттыг хөрээжен, ортумак школаның он беш харлыг өөренникчизи база чаш уруг бар болган. 1950 чылдың ноябрь 20-де Сеулдуң хөрээженнер полициязы сес ай иштиг хөрээжен Пакты тудуп алгаш дыка-ла эттээн, ооң соонда ол хөрээжен хөй хан төөгүлгеш, ол-ла черинге өлген. 1950 чылдың ноябрь 24-те Сеул хоорайга америк ийи солдат Пек Сунуң 12 харлыг уруун эзи бажыңга аппаргаш күжеп күүлээн. 1950 чылдын декабрь 15-те американың үш шериг албанныглары Тонидонга хамааты, Квоннуң бажыңынче халдааш, ийи недель мурнунда божаан ооң задайын күжеп-күүлээн. Ол-ла хүн ийи американнар ол-ла кудумчуда хамааты Лениң бажыңынче халдааш, ооң 20 харлыг уруун күжеп-күүлээн. 1950 чылдың декабрь 23-те Дярондонга америк ийи шериглер, дезип чораан ийи хөрээженни тудуп алгаш, күжеп-күүлээн. 1950 чылдың декабрь 25-те американың ийи шериг албанныглары Сеул хоорайның Самчендонкада чурттап турар 20 харлыг Ким Хе Сук деп уругну «Джип» деп машинага олуртуп алгаш, арга иштинче киирер бергештиң аңаа күжеп-күүлээш, ооң соонда боолап кааннар. Көрген улустарның херечилеп турары-биле алырга, Сеулдуң полиция черлери сентябрь 27-ден октябрь 15-ке чедир хүн-бүрүде-ле тудуп хоругдатырган кижилерни шоодайларга суп алгаш, автомашиналар-биле оларны Ханган хемче аппаргаш, сугже октагылапкан турган. Дзоннонуң полиция черлери тутурган кижилерни он-оннап шарып алгаш, Сеулдуң кыдыгларында арга иштинге аппаргаш, оларны дириг-ге черге хөөп турган.

Улустуң, армиязының хереглелинге ажылдап бээри-биле 3 хонук ажыр ажылдап киришкен бүгү кижилерни суд болгаш истелге-хыналда чокка тудуп хоругдаар болгаш боолап өлүрерин көрдүнген полицияның дужаалы канчаар-даа аажок кадыг-дошкуну-биле, кам-хайыра чогу-биле американнарның эжелеп алган районнарында чорутунуп турган.

Американнарның түр эжелеп алган бүгү районнарынга 17 хардан 40 хар чедир назылыг эр кижилерни армияже күш-биле мобилизастаарын чорутхан. Үстүнде көргүскен чижектер болза, Кореяның улус-демократтыг республиказының чазаанга билдинип турар хөй санныг фактыларның үүгле улуг эвес кезээ болуп турар.

Америк эжелекчилерниң бүгү делегейниң эрге-хемчээлин болгаш кижиниң моралин каржызы-биле үреп турар араатанзыг бо кем-буруулуг чоруктарынга корей улус кайгап хиленнеп турар. Америк агрессорларның Кореяда ындыг янзылыг кем-буруулуг херектеринге делегейниң тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустары оларның-биле кады удурланып турар деп үвени корей улус билир. Бодунуң төрээн чуртунуң хамаарышпазы болгаш хосталгазы дээш, америк империализмниң агрессорларынга удур демисежип турар корей улус бүгү делегейниң тайбыңга ынак улустарының деткимчези болгаш дузаламчызы-биле бүрүн тиилелгени чаалап алыр дээш улам-на күүлүг демиселди калбартып чорудар долу күзелдиг. Катышкан Нациялар Организациязының тугунуң адаа-биле америк империалистерниң чорудуп турар кем-буруулуг херектерин соксадырын болгаш дайынның буруулуглары — бо кем-буруу дерзии чоруктуң организацияларын болгаш удуртукчуларын хемчег алырын Кореяның улус-демократтыг республиказының чазаа пегеп турар.

ПАК ХЕН ЕН,
Кореяның улус-демократтыг республиказының Даштыкы херектер министри.

«1951 чылдың февраль 10-да».

Улус демократиязының чурттарында

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Совет Армияның 33 чыл оюн уткаан байырлыг хурал Прагага болуп эрткен. Чехословак-совет найыралдың эвилелиниң организастааны кежээге премьер-министрниң оралакчызы Шевчик, национал камгалалының оралакчызы армия генералы Чепичка болгаш чазактың өске-даа кежигүннери, база хөй-ниити организацияларының хөй санныг төлээлекчилери киришкеннер. Совет Армияның 33 чыл оюнуң дугайында илеткелди дивизия генералы Грушка кылган.

ПОЛЬША

Чуртта демир орук транспортунуң рационализаторжуларының шимчээшкини улуг хемчээлдиг өскен. 1950 чылда рационализаторларның саналдарының саны мурнунда чылдың деңнели-биле алырга барык-ла дөрт катап калбарган болгаш 3.500 четкен. Ол саналдарны боттандырганындан экономияга 40 миллион акшаны артырып алган.

Польшаның демир-оруктарында 4.300 кижини катыштырып турар 65 рационализаторжу-клубтарны тургускан. Чоокта чаа Роцлавке демир-орукчу—рационализаторжуларның бир дугаар бүгү польша съездизи болуп эрткен. Съезд болза, эгелекчи чоруктуң улам ыңайгы эргежок чүгулазын болгаш рационализаторжулар бүрүзү күш-ажылдың бир аныяк ажылчынының мурнакчы методун шиңгээдип алырын айыткан.

АЛБАНИЯ

Эрткен чылын чуртка хадык камгалалынга дыка улуг чедиишкиннер чеъдип алдынган. Санитар албан черлериниң саны 1948 чылдың деңнели-биле 25 хуу өскен. Көдээ чурттакчыларга санитар хандырылгазы кайгамчыктыы-биле экижээн. Ам үеде көдээ районнарда 29 эмнелгелер болгаш 332 клиникалар, чаа тутунган госпиталдар, санаторийлер, чаа ажытынган курорттар санатынып турар.

Онза кичээнгей иелериниң болгаш бичии чаштарның кадыынче салдынгай. 1950 чылда уруглар яслилериниң, шөлдериниң болгаш садтарының саны барык-ла бүдүн чартык катап өскен.

ВЕНГРИЯ

Чурттуң ажылчы чоннары февраль 24-те ажытынар, ажылчы чоннар партиязының ийи дугаар съездизинге үлуг көдүрлүүшкүн-биле ужуражып турарлар. Ам үеде бүгү чуртта съезд мурнунуң чарыштарын күүседириниң «съезд неделязы» эртип турар. Венгрияда стахановчу шимчээшкинниң инициаторлары Дьерскиниң вагон тудуунуң заводунуң токари З. Хорват болгаш З. Кек февраль 19-та нормазын ийи катап ажыр күүсеткеннер. Матиас Ракоши аттыг комбинатта токарь Б. Рэдер нормазын 650 хуу, токарь Ш. Муллади—880 хуу күүсеткеннер.

Оздекиниң металлургия заводунуң кан эзилдирикчилери Диошдьерниң кан эзилдирикчилерин чарышка кыйгырганнар. Оздекиниң металлургия заводунуң № 7 мартен суугузунуң ажылчыннары съездиниң ажытынарынга чедир 1000 тонна каңны пландан ажыр бээр деп чарыштыр эгезинде-ле хүлээнгеннер.

Боттарының съезд мурнунуң хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткениниң дугайын дыка хөй бүдүрүлгелериниң коллективтери рапорттап турарлар.

(СЭТА).

Профес эвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының күүсекчи бюрозунуң онза сессиязы

ВАРШАВА, февраль 19-та. Бо хүн Варшавага Профес эвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының (ПБФ) күүсекчи бюрозунуң онза сессиязы ажытынган. Сессияның ажытынганынга күүсекчи бюро кежигүннериниң аңгыда польшаның удуртур ажылдакчылары болгаш Варшаваның бүдүрүлгелериниң күш-ажылдың мурнакчылары олурушканнар.

Сессияны профэвилелдериниң Бүгү делегей федерациязының даргазы Ди Витторио ажыткан. Ди Витторио бодунуң чугаазынга Францияның чазаа америк империалистерниң дужаалы-биле Францияның девискээринге Профес эвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының ажыл-чорудулгазын хоругдааш, дайын кыпсыкчыларының чалчазы деп үвени бодун база катап илереткен деп демдеглээн. Француз чазактың шиитпири үүгле бүгү чурттарның ажылчын аңгызынга удур угланган эвес, харын Францияның ажылчы масса чонунга. Профес эвилелдеричиң Бүгү-делегей федерациязының составында кирип турар күш-ажылының бүгү-ниити конфедерациязынга удур болуп турар. Америк империалистер ПБФ-ти чарар дээш чадап хаан оралдажыышкынының соонда ооң ажыл-чорудулгазын үзерин оралдажып турар. Федерацияны иштинден чарарын оралдашкаш чадап кааны ышкаш, ооң күжүн кандыг-даа каржы хемчеглер-биле кошкадып шыдавастар. Федерацияже халдаашкын кылып турар чорук болза, империалистерниң делегейниң үш дугаар дайынынга ниити белеткелиниң кезээ болуп турар деп Ди Витторио чугаалаан.

Тайбың дээш бүгү делегейниң күчүлүг шимчээшкини дайын кыпсыкчыларының чорудулгазын соксадыр дээр болза, тайбың дээш демиселдиң айтырыгларының талазы-биле бодувустуң ажыл-чорудулгавысты идепкейжидер ужурлуг бис деп Ди Витторио уламчылап чугаалаан.

Профес эвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязы хаяа, база кандыг байдалдыг ажылдаары хамаан чокка федерация тайбың болгаш депшилге дээш демиселче ажылчы чон массаны мобилизастаарын уламчылаар апаар деп Ди Витторио медеглээн.

ПБФ-тиң удуртур ажылдакчылары нундан Ди Витторио империалистерге күчүлүг согуушкуннарны таварыштырып турар маадырлыг корей улуска байыр чедирген.

ПБФ-ниң удуртур ажылдакчылары кижи төрелгетенни хостаары дээш, тайбын болгаш ажылчы чон массаларның тиилелгези дээш демиселге бүгү хүштерин бээринге белен деп Ди Витторио түңнелинге чугаалаан.

Ооң соонда Польшаның профес эвилелдериниң төп чөвүлелиниң даргазы Виктор Клосевич сессияның киржикчиларынга байыр чедирген болгаш профес эвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязы бодунуң үргүлчү турар черин Варшаваны шилип алыр саналды киирген.

ПБФ-тиң чиңгине секретари Луи Сайян ындыг санал дугайында польшаның профес эвилелдеринге байыр чедирген.

Бүгү делегейниң профес эвилелиниң шимчээшкининиң удуртур ажылдакчыларының Варшавага келгениниң дугайында Варшаваның металлистериниң болгаш тудуг ажылчыннарының төлээлери байыр чедирип турган. Оларның чедирген байырынга ПБФ-тиң күүсекчи бюрозунуң кежигүнү Франтишек Зупка болгаш ПБФ-тиң даргазының оралакчызы В. Кузнецов харыы сөс чугааланнар.

ПБФ-тиң күүсекчи бюрозунуң бир дугаар хуралы ооң-биле доозулган.

(СЭТА).

Болгарияның околийлериниң тайбың талалакчыларының конференциязы

СОФИЯ. Ам Болгарияның хоорайларында болгаш суурларында тайбың талалакчыларының околий конференциялары болуп эртип турар. Конференцияның киржикчилери бүгү делегейге тайбың дээш демиселдиң хөрээнге боттарының бүгү күштерин бээрин шыңгыызыы-биле шиитпирлеп турарының дугайын чаңгыс эп-сеткилдиг медеглеп турарлар.

Грудово хоорайга тайбың талалакчыларының улуг околий конференциязы болуп эрткен. Конференцияга чүве чугаалаан, тайбың камгалалының болгар национал комитединиң даргазы чогаалчы Гристю Белев тайбың талалакчыларының Бүгү-делегей конгрезиниң төөгүдүг шиитпирлерин чыылганнарга чугаалаан.

Конференцияның киржикчилери англи-америк империалистериниң делегейге чаа дайынның белеткелин чорудуп турар бужар-баък үүлгедиглеринге удурланган резолюцияны хүлээп алганнар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 20-де медээлээни болза:

Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның кезектери-биле кады фронтунуң бүгү участоктарынга таарымчалыг туруштарны быжыы-биле тутпушаан, тулчуушкуннар чорударын үргүлчүлеп турганнар.

Сеул уунга Улустуң армиязының кезектери январь 24-тен февраль 17-ге чедир дайынның 38 самолёттарын аңдара атканнар.

(СЭТА).

Кыдаттың садыг төлээлериниң Москвада келгени

Февральдың 18-те, Кыдат улус республиканың садыг министриниң оралакчызы дээрги Яо И-линге баштаткан Кыдаттың садыг төлээлери келгеннер.

Ярославск вокзалга: ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министриниң оралакчызы И. А. Еремин, ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министерствозунуң чөөн-чүк эргелелиниң начальниги М. И. Сладковский, ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министерствозунуң Кыдат килдизиниң начальниги Д. Я. Шербина, ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министерствозунуң протокол килдизиниң начальниги Н. И. Кузьминский, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер Министерствозунуң протокол килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы П. А. Бушуев болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы херектер Министерствозунуң ыраакы чөөн-чүк талазы-биле бир дугаар килдизиниң эргелекчизиниң дузалакчызы Н. М. Шестериков олар төлээлерни уткааннар.

Төлээлерни ол ышкаш Москвада кыдат элчин черинин ол черниң херектеринге түр бүзүреткен дээрги Цзян Юн-цюньге баштаткан кежигүннери уткааннар.

Олар-биле кады ССРЭ-ниң Кыдат улус республикада садыг төлээлекчизи В. П. Мигуров база келген.

(СЭТА).

Ойнаашкыннар тиражы

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң Үш дугаар күрүне чээш-ниниң ойнаашкыннарының бешки тиражы февраль 25-те болур.

Тиражты Бобруйск хоорайга чорудар.

(СЭТА).

ХРОНИКА

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму ССРЭ-ниң Саазын болгаш Ыяш үлетпүрүнүң министринге эш Георгий Михайлович Орловту томуйлаан.

* * *

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму ССРЭ-ниң Саазын болгаш ыяш болбаазырадыр үлетпүрүнүң Министринге эш Иван Емельянович Вороновту томуйлаан.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор
О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

КОРЬ (уланут)—уругларның эң-не халдавырлыг, аар-берге болгаш айыылдыг аарыы.

Ол аарыг кижилерден кадык кижилерже агаар дамчыштыр халдаар.

Корьден аараан кижилер, ылаңгыя бичии уруглар аар-берге кавыннаашкынга болганчок-ла таваржыр. Ол аарыг, организмни хошкадып суларатпышаан, туберкулёз болгаш өске-даа аарыгларның тыптырынга таарымчалыг байдалды тургузар.

Магазиннер, делгиир, кино болгаш өске-даа хөй-ниитиниң чыглыр черлеринге бичии уругларыңар аппарбаңар. Корь-биле аараан уругже кадык уругларны чагдатпаңар. Бир эвес урууңарның ийикпе оглуңарның думчуунуң суу төктүп, чөдүрүп, чараазы шуугап, температуразы өрүлеп эгелезе, ону кадык уруглардан тускайлап аңгылаңар, ону **уруглар консультациязынче аппарбайн,** әмчини бажыңче чалаңар.

Корьге удур тарылга—корь-биле демиселдиң эң эки аргазы ол. **Корьге удур тарылганы өске аарыглар ышкаш, баш бурунгаар чорутпас, кажан аарый берген уруг өске кадык уруглар-биле кады турган болза, тарылганы ол уругларга үүгле ынчаарда ам чорудуп болур.**

Корьге удур тарылганы шак ынчаар чогуур өйүнде кылыр болза, оон аарбас. Арай озалдап, кажан аарып эгелей бергенде кылыр болза, чиик эртер болгаш кавыннаашкын болбас.

Санитар чырыдыышкынның тыва область Бажыны.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОНАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; редакторнуң оралакчызының литература болгаш уран-чүүл килдистериниң —3—88; харыысалгалыг секретарьниң—3—68; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, иштики информация, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң, бухгалтериямың —3—65.

Б00572 Облкүүскомнуң типографиязы